

Wat wil de sportvisser?

Een onderzoek naar de wensen en behoeften van aangesloten sportvissers in Nederland anno 2016

Jan-Willem van der Roest

Arjen Davids

Wat wil de sportvisser?

Een onderzoek naar de wensen en behoeften van aangesloten sportvissers in Nederland anno 2016

in opdracht van Sportvisserij Nederland

Jan-Willem van der Roest
Arjen Davids

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Leeswijzer	10
2. Methode	11
2.1 Demografische gegevens	13
3. Resultaten: beleving en behoeften sportvissers	15
3.1 Wie is de sportvisser?	15
3.2 Hoe vist de sportvisser?	17
3.3 Waarom vist de sportvisser?	20
3.4 Waar vist de visser?	27
3.5 Visvangsten	30
4. Resultaten: tijdelijk gestopte sportvissers	31
5. Resultaten: sociale aspecten van vissen	33
5.1 Hengelsportverenigingen	33
5.2 Help en hulp	36
6. Resultaten: fanatieke sportvissers	39
7. Resultaten: Sportvisserij Nederland en de VISpas	43
7.1 Sportvisserij Nederland	43
7.2 VISpas	43
8. Conclusie	49
8.1 Aanbevelingen	50
Literatuur	53

Samenvatting

Bijna anderhalf miljoen Nederlanders beoefenen in hun vrije tijd het sportvissen. Daarvan zijn ruim 580.000 vissers aangesloten bij een hengelsportvereniging. Het sportvissen kan dus als belangrijke vorm van recreatie in ons land worden gezien. Om de grote variatie in wensen en voorkeuren te onderzoeken, heeft het Mulier Instituut, in opdracht van Sportvisserij Nederland, een vragenlijst uitgezet onder een grote groep vissers in Nederland. In totaal reageerden 12.915 vissers op de oproep om deel te nemen aan dit onderzoek. Hieronder vindt u alvast de belangrijkste resultaten:

- Er is veel overlap te zien tussen de verschillende vistechnieken die aangesloten sportvissers in Nederland hanteren. Witvissen (27%), recreatief vissen (25%), roofvissen (24%) en karpervissen (24%) worden het vaakst genoemd als techniek, maar veel vissers beoefenen regelmatig meerdere technieken.
- Veel sportvissers vissen simpelweg omdat ze het leuk vinden (81%). Er is echter ook een grote groep vissers die “liefde voor de natuur” (69%) en “tot rust komen” (66%) als motief om te vissen noemen.
- Bij het zoeken naar geschikt viswater letten de meeste vissers op rust (79%), bevisbaarheid vanaf de oever (78%) en natuurschoon (78%).
- 27% van de aangesloten sportvissers bezocht in het afgelopen jaar een commerciële visvijver. De meerderheid van deze 27% deed dat één of twee keer.
- Ruim de helft van alle sportvissers is tevreden of zeer tevreden over de visvangsten, het gaat hierbij om het aantal vissen (53%), het formaat van de vissen (55%) en de soorten vis die worden gevangen (59%; zie figuur 3.11). Bijna een kwart geeft daarentegen aan wel behoefte te hebben aan betere visvangsten.
- In vergelijking met andere verenigingen in Nederland heeft de hengelsportvereniging een beperkte sociale functie. 40% van de leden heeft geen (actieve) band met de vereniging.
- Bijna drie kwart (73%) van de sportvissers vindt het een goed idee om minder ervaren sportvissers op weg te helpen bij het vissen. De helft van de vissers wil zelf hulp ontvangen van anderen.
- Bijna drie kwart (72%) van de aangesloten sportvissers wil in al het Nederlandse viswater kunnen vissen. 12 procent heeft begrip voor het feit dat hengelsportverenigingen een deel van hun water voor de eigen leden willen houden.
- 21 procent van de aangesloten sportvissers voelt zich op dit moment beperkt in de mogelijkheid om te vissen waar men wil. 97% van deze groep vindt het vervelend dat zij hierin beperkt worden.

1. Inleiding

Sportvissen is een belangrijke vorm van recreatie in Nederland. Met bijna anderhalf miljoen regelmatige beoefenaren heeft de sport grote betekenis voor de invulling van vrije tijd in ons waterrijke land. Sportvisserij Nederland is met ruim 580.000 geregistreerde leden (via een getrappt lidmaatschapssysteem) één van de grootste lidmaatschapsorganisaties in ons land en staat sinds de aansluiting bij NOC*NSF in 2013 te boek als één van de grootste sportbonden. Ook in internationaal opzicht gooit het Nederlandse sportvissen, zowel in termen van lidmaatschap als in wedstrijdverband, hoge ogen.

Nederlandse sportvissers vormen een echte *community*: vissers verstaan elkaar en hebben in grote mate een gedeeld referentiekader (Sportvisserij Nederland, 2015). Tegelijkertijd is echter ook sprake van een diversiteit in de behoeften die vissers in hun sportbeoefening hebben. Er is een grote variëteit aan visdisciplines en doelgroepen, met mogelijk verschillende behoeften ten aanzien van de visactiviteiten. Sportvisserij Nederland wil, als onderdeel van haar beleidsplan “Naar buiten!” 2016-2020, meer kennis en expertise verkrijgen over de verschillende behoeften van sportvissers. De vraag die Sportvisserij Nederland hierbij stelt, luidt: *Wat wil de sportvisser?* Sportvisserij Nederland heeft het Mulier Instituut gevraagd de behoeften onder aangesloten sportvissers te peilen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoeksinstituut dat opereert op landelijke basis. Het doel van het Mulier Instituut is de bevordering van de sociaal-wetenschappelijke kennisontwikkeling en beleidseffectiviteit op het terrein van sport. In de afgelopen jaren zijn meerdere sportbonden met resultaatgericht onderzoek ondersteund in het onderbouwen van hun strategie. In nauwe samenwerking met Sportvisserij Nederland is de afgelopen maanden via een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve methoden onderzoek gedaan naar de beleving en de behoeften van sportvissers. Het doel van het onderzoek is meer inzicht te vergaren in de belevingswereld van sportvissers, zodat Sportvisserij Nederland haar strategie beter kan toespitsen op de verschillende doelgroepen die zij bedient.

Het onderzoek richt zich op vier verschillende aspecten van de beleving en de behoeften van de sportvissers. Hieronder zijn de verschillende aspecten met hun bijbehorende onderzoeksvragen opgenomen.

1. Behoeften en beleving rondom viswater. Welke behoeften hebben sportvissers rondom viswater? Willen sportvissers een uitbreiding van het beschikbare viswater binnen de huidige tariefstelling? Welke behoefte is er onder sportvissers voor alternatieve of nieuwe vormen van vissen?
2. Waardering visstand. Is er een verband tussen de behoeften die vissers hebben op het gebied van viswater en de waardering voor de visstand in bepaalde regio's?
3. Struikelblokken en beperkingen. Welke beperkingen worden door sportvissers naar voren gebracht in relatie tot hun sportbeoefening?
4. Binding en lidmaatschapsvormen. Welke binding ervaren sportvissers met hun vereniging en welke binding ervaren zij met Sportvisserij Nederland? Welke behoefte is er onder sportvissers aan gedifferentieerde lidmaatschappen en hoeveel vissers hebben meerdere lidmaatschappen? Wat zijn hier de belangrijkste redenen voor?

1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de methoden van dit onderzoek nader toegelicht. In het onderzoek is gekozen voor een *mixed methods*-benadering, waarin kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden elkaar aanvullen om de verschillende onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. In hoofdstuk 3 worden vervolgens de belangrijkste resultaten van het onderzoek naar de tevredenheid en de behoeften van sportvissers gepresenteerd. Gekozen is voor een presentatie van totaalresultaten op ieder aspect van het sportvissen. Ook zijn relevante uitsplitsingen naar verschillende doelgroepen gemaakt. Er is sprake van uitsplitsing naar leeftijd, visregio (= federatiegebied), type sportvisser en visfrequentie. Per bevinding worden de meest opvallende of meest toepasselijke uitsplitsingen getoond. In bijlagen 4 tot en met 7 zijn alle resultaten naar respectievelijk leeftijd, visregio, type sportvisser en visfrequentie te vinden.

Hoofdstuk 4 behandelt de motieven van tijdelijk gestopte vissers. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de redenen om tijdelijk te stoppen met vissen. In hoofdstuk 5 wordt vervolgens aandacht besteed aan de sociale aspecten van het vissen. Hierin wordt onder andere de vraag beantwoord of vissers elkaar meer hulp zouden willen verlenen bij het aanleren van vistechnieken. Fanatieke sportvissers worden in hoofdstuk 6 uitgelicht door te kijken naar één of meerdere visverenigingslidmaatschappen. Het laatste empirische hoofdstuk (hoofdstuk 7) gaat in op de mening van de vissers over de dienstverlening van Sportvisserij Nederland en de VISpas. Het rapport wordt in hoofdstuk 8 afgesloten met conclusies. Hierin worden de belangrijkste resultaten nog eens besproken en worden suggesties gedaan voor de strategieën van Sportvisserij Nederland.

2. Methode

Vanwege het grote aantal sportvissers dat is aangesloten bij de verenigingen van Sportvisserij Nederland is het van belang om tot een goed begrip te komen van de wensen en behoeften die zij hebben. Wij hebben de vragen in dit onderzoek beantwoord aan de hand van *mixed methods*-onderzoek. In deze vorm van onderzoek worden kleinschalig kwalitatief onderzoek en grootschalig kwantitatief onderzoek met elkaar gecombineerd om tot beantwoording van de onderzoeksvragen te komen. In dit onderzoek zijn focusgroepinterviews gecombineerd met een online vragenlijst. De focusgroepinterviews waren bedoeld om inzicht te verkrijgen in de leefwereld van sportvissers. De resultaten uit deze groepsinterviews zijn vervolgens vertaald naar vragen voor een online vragenlijst. Hieronder zijn de twee verschillende fases uit het onderzoek nader toegelicht.

Fase 1: kwalitatief vooronderzoek

Om te komen tot een goed begrip van de kennisvragen bij Sportvisserij Nederland en om de leefwereld van sportvissers goed te kunnen begrijpen, zijn focusgroepinterviews gehouden met twee diverse groepen sportvissers. De vissers vormden zowel in leeftijd, geslacht en regio, als in type en intensiteit van de sportbeoefening, een redelijk representatieve groep. De twee gesprekken werden gehouden in juli 2016 op het kantoor van Sportvisserij Nederland in Bilthoven met medewerkers en vrijwilligers van Sportvisserij Nederland en de aangesloten federaties die zelf actief zijn als sportvisser. Beide gesprekken duurden ruim anderhalf uur.

Het eerste gesprek werd gehouden met hoogfrequente, fanatieke sportvissers. Bij dit gesprek waren acht vissers aanwezig (zeven mannen, één vrouw). Bij het tweede gesprek, met laagfrequente sportvissers, waren zes vissers (allen man) aanwezig. Bij beide gesprekken waren twee onderzoekers vanuit het Mulier Instituut en één directielid van Sportvisserij Nederland aanwezig. De gesprekken zijn opgenomen om later uit te werken. In bijlagen 1 en 2 zijn de *topiclists* voor beide gesprekken opgenomen. De verslagen van de gesprekken zijn in dit onderzoeksrapport niet opgenomen, maar hebben hun uitwerking in de vragenlijst (zie bijlage 3).

Fase 2: kwantitatief onderzoek

De tweede fase bestond uit een vragenlijstonderzoek onder de leden van Sportvisserij Nederland. Voor dit onderzoek zijn alle leden met een bij Sportvisserij Nederland bekend e-mailadres via deze wijze benaderd. In totaal betrof dit bijna 200.000 leden van de circa 500.000 aangesloten individuen van 16 jaar en ouder. De onderwerpen betroffen de vraagpunten die in de inleiding zijn genoemd: behoeften/beleving, waardering, belemmeringen en binding met vereniging/bond. De volledige vragenlijst is in bijlage 3 te vinden. De leden van Sportvisserij Nederland waarvan het e-mailadres bij de bond bekend is, ontvingen in de week van 17 oktober 2016 de eerste uitnodiging voor het onderzoek en in de week van 7 november 2016 ontvingen zij een reminder. Daarnaast werd een open link naar de vragenlijst in de week van 24 oktober 2016 op de website, op sociale media-kanalen van Sportvisserij Nederland en in het VISblad geplaatst, dat eind oktober 2016 in oplage van 500.000 stuks is verschenen.

In de vragenlijst is rekening gehouden met de verschillende typen sportvissers en de verschillende typen lidmaatschap door middel van *routings*. De respondenten kregen daardoor alleen vragen die voor hen van toepassing waren. In combinatie met het niet verplicht stellen van alle vragen, komt het voor dat de aantallen (n) per vraag verschillen. Gemiddeld deden de respondenten 15 minuten en 52 seconden over het invullen van de vragenlijst.

Representativiteit

In totaal zijn naar aangesloten hengelsporters 172.146 e-mails verstuurd, waarvan 9.729 hengelsporters de vragenlijst hebben ingevuld tot en met de persoonlijke gegevens (6%). In combinatie met de publiekelijk beschikbare online enquête hebben uiteindelijk 16.237 respondenten de vragenlijst geopend en deze, al dan niet gedeeltelijk, ingevuld. De resultaten zijn aan de hand van leeftijd, geslacht en visregio gewogen. Iedere respondent heeft op deze drie kenmerken een geldig antwoord moeten geven, anders is hij of zij niet in de resultaten opgenomen. Met behulp van de opgegeven postcodes en CBS Statline (2016) is elke respondent aan een visregio gekoppeld. Na de weging is het totaal aantal bruikbare vragenlijsten 12.915.

Weging

Gezien de relatief lage respons, hebben we gekozen om de resultaten te wegen. Hierdoor zorgen we ervoor dat voor enkele centrale achtergrondkenmerken van de populatie, zoals die bij Sportvisserij Nederland bekend is, overeenkomt met de resultaten. We zien bijvoorbeeld dat met name te weinig vrouwen, mensen tot 24 jaar, ouderen vanaf 75 jaar en leden uit Groningen-Drenthe in de resultaten zijn vertegenwoordigd. Mensen uit de visregio Limburg zijn daarentegen oververtegenwoordigd (tabel 2.1). Om hiervoor te corrigeren, voeren we een (randtotalen) weging uit. Na deze weging komen de kenmerken van de onderzochte groep sportvissers overeen met de populatiekenmerken zoals deze door Sportvisserij Nederland zijn aangeleverd.

We hebben gewogen op leeftijd, geslacht en visregio. Het laatste kenmerk hebben we gebaseerd op de postcode (4 posities, het getal). De leeftijd hebben we in zeven groepen ingedeeld. Iedere respondent moet een geldig antwoord op deze drie kenmerken hebben gegeven, anders is hij of zij niet in de resultaten opgenomen. Bij een weging is niet altijd bekend of de juiste factoren zijn gekozen. Een mogelijk relevante factor voor dit onderzoek zou ook de visfrequentie kunnen zijn. Hierover waren echter te weinig harde gegevens voorhanden.

Bij een weging krijgt iedere respondent een weegfactor. Voor de groep waarop de resultaten zijn gebaseerd, is het gemiddelde één. Mensen die ondervertegenwoordigd zijn, krijgen een hogere factor. Als de factor twee is, tellen zij twee keer mee. Respondenten die relatief te veel in de resultaten voorkomen, krijgen een weegfactor onder de één. Door een combinatie van kenmerken kunnen mensen een hoge weegfactor krijgen. Denk aan een jonge vrouw uit Groningen-Drenthe. In de resultaten hebben drie personen een weegfactor die te hoog is (iets boven de 5). Gezien het grote aantal respondenten, is de invloed hiervan verwaarloosbaar.

Tabel 2.1 Populatiekenmerken Sportvisserij Nederland

		Respondenten (voor weging)	Aangesloten leden Sportvisserij Nederland
Wat is uw geslacht?	Man	97,6%	95,0%
	Vrouw	2,4%	5,0%
Leeftijd in categorieën	Tot 24 jaar	5,4%	9,2%
	25-34	12,9%	14,1%
	35-44 jaar	16,1%	15,8%
	45-54 jaar	20,4%	19,7%
	55-64 jaar	23,4%	18,3%
	65-74 jaar	19,2%	16,0%
	75-plus	2,6%	6,8%
Visregio	Groningen-Drenthe	6,7%	10,2%
	Fryslân	6,0%	7,6%
	Oost-Nederland	11,1%	13,2%
	Mid-West	26,6%	27,0%
	Midden-Nederland	8,5%	7,7%
	Zuid-West	34,9%	30,6%
	Limburg	6,2%	3,6%

Sportvissers die in het bezit zijn van een extra VISpas zijn oververtegenwoordigd (24,4% t.o.v. 3,8%, zie tabel 2.2), daar waar sportvissers in het bezit van een Kleine VISpas ondervertegenwoordigd zijn (1,9% t.o.v. 11,1%). Doordat de respondenten in vergelijking met het ledenbestand van Sportvisserij Nederland en het landelijke recreatieve visserijonderzoek (uitgevoerd door TNS-Nipo in 2015) veel fanatieke sportvissers omvat, zijn niet alle antwoorden rechtstreeks generaliseerbaar voor alle bij Sportvisserij Nederland aangesloten hengelsporters. Zo geven de respondenten in dit onderzoek bijvoorbeeld relatief vaak aan vrijwilligerswerk te doen binnen hengelsportverenigingen. We hebben een aantal extra analyses gedaan om de impact van deze scheefheid te onderzoeken (zie hoofdstuk 6).

Tabel 2.2 Vergelijking populatiekenmerken Sportvisserij Nederland op basis van lidmaatschap (in percentages)

	Respondenten sportvissonderzoek	Aangesloten leden Sportvisserij Nederland
VISpas	73,8%	85,1%
Extra VISpas	24,4%	3,8%
Kleine VISpas	1,9%	11,1%

2.1 Demografische gegevens

De sportvisser is vaak een man (95%) met een gemiddelde leeftijd van 51 jaar (standaarddeviatie: 15,4). Een kwart van de respondenten is lager opgeleid, de helft heeft een middelbare opleiding genoten (mbo, havo, vwo, hbs) en een kwart is hoogopgeleid (hbo, universiteit).

Er zijn negen typen sportvissers te onderscheiden. De typen sportvissers zijn op basis van bepaalde vistypen die regelmatig voorkomen. In tabel 2.3 is weergegeven in welke mate de typen sportvissers aangegeven hebben op één of meerdere wijzen te vissen.

Tabel 2.3 Sportvissers per type (in aantallen en percentage)

Type	Totaal	Recreatief vissen ¹	Allround sportvissen ²	Wedstrijd- vissen	Vlieg- vissen	Wit- vissen	Roof- vissen	Karper- vissen	Paling- vissen	Zee- vissen
Aantal	12.915	5.651	4.479	1.802	892	5.983	5.217	4.488	281	1.349
Percentage	100	44	35	14	7	46	40	35	2	10

¹ Met allerlei technieken, gericht op diverse soorten

² Op alles wat wil bijten

Uit tabel 2.3 blijkt dat veel sportvissers hebben aangegeven meerdere disciplines (regelmatig) te beoefenen. De respondenten konden meerdere categorieën aankruisen en veel sportvissers hebben dat gedaan. De klassieke indeling is tot stand gekomen aan de hand van onderzoeken uit het verleden, maar het is, aan de hand van deze resultaten, gerechtvaardigd om vraagtekens te zetten bij de klassieke indeling zoals deze hier is gebruikt. Veel vissers identificeren zich blijkbaar met meerdere vormen van vissen (zie ook tabel 3.3).

3. Resultaten: beleving en behoeften sportvissers

In dit hoofdstuk zijn de resultaten met betrekking tot de beleving en behoeften van sportvissers te vinden. In de paragrafen van dit hoofdstuk worden vragen beantwoord met betrekking op wie de sportvisser is, hoe, waarom en waar deze vist en wat met de vangsten wordt gedaan. We presenteren deze resultaten aan de hand van kernvragen die in het verlengde liggen van de vraagstelling die Sportvisserij Nederland (2015) in haar beleidsplan heeft gesteld: wat wil de sportvisser?

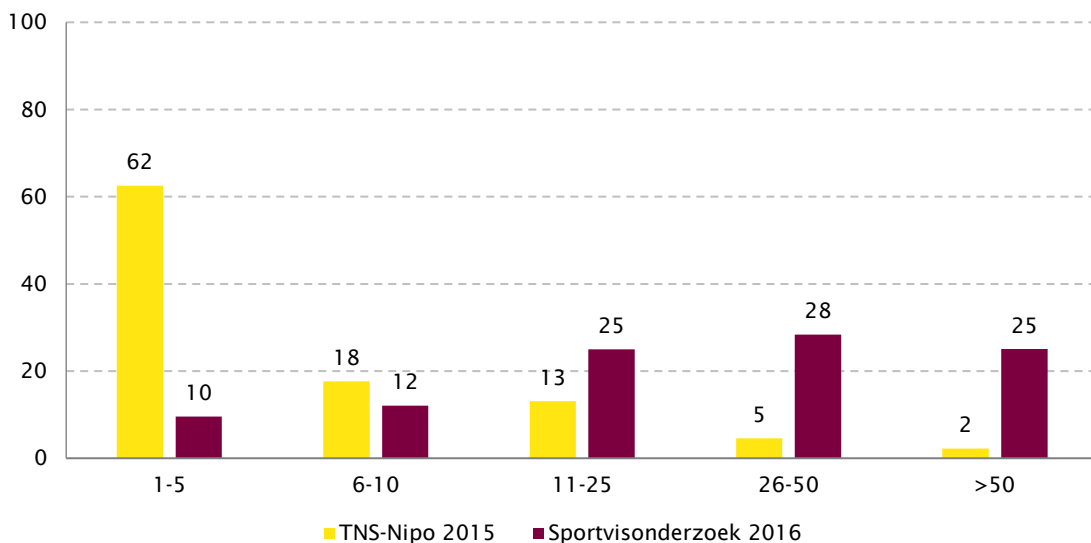
Bij alle (deel)vragen is een afweging gemaakt op welke wijze de resultaten zijn opgebouwd. Hierbij is gekeken naar het vraagtype en in welke combinatie deze de belangrijkste resultaten weergeeft. Zo zijn er vragen waarbij alleen de totaaluitkomst (in percentage) is weergegeven. Bij andere vragen is een uitsplitsing naar leeftijd, regio en/of type sportvisser gemaakt.

3.1 Wie is de sportvisser?

Voordat dieper op de wensen en behoeften van de sportvissers wordt ingegaan, is het van belang om in kaart te brengen wie de aangesloten sportvisser eigenlijk is (naast de demografische gegevens zoals beschreven in paragraaf 2.1). Hiervoor zal allereerst een vergelijking worden gemaakt tussen de visfrequentie en man-vrouw verdeling in dit onderzoek en het in 2015 uitgevoerde landelijke recreatieve visserijonderzoek, uitgevoerd door TNS-Nipo (Van der Hammen, 2016).

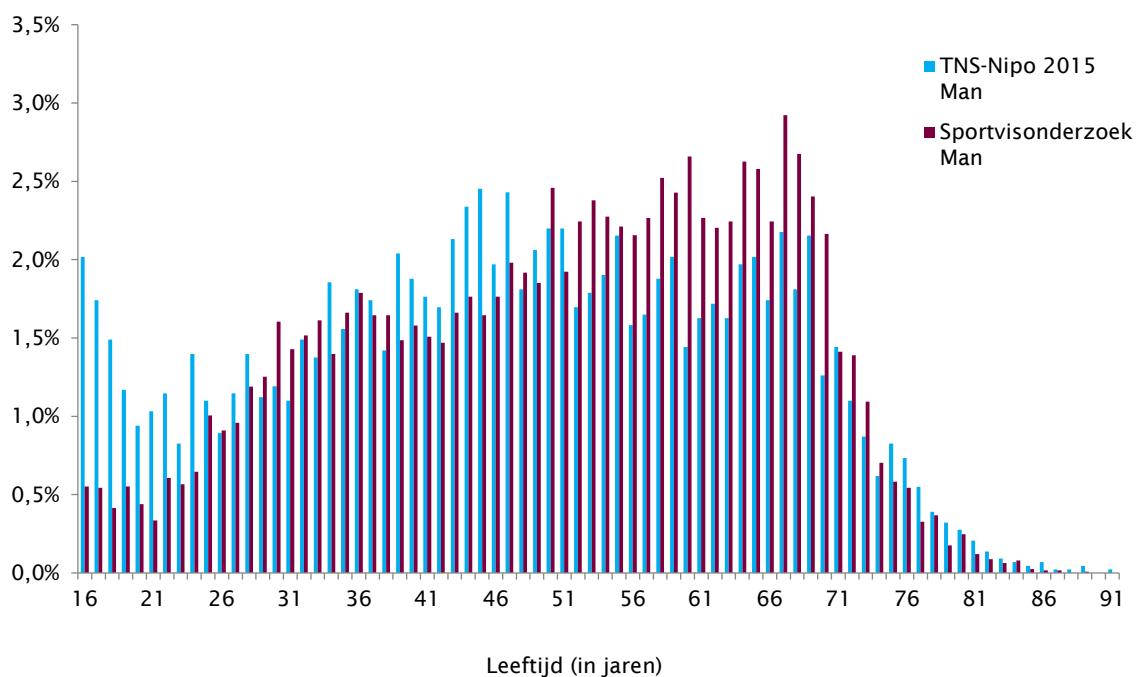
Allereerst is een duidelijk verschil zichtbaar in de visfrequentie bij de verschillende onderzoeken (zie figuur 3.1). Zo vist vier vijfde volgens het landelijke recreatieve visserijonderzoek tussen de 1 en 10 keer per jaar, waar in dit onderzoek ruim drie kwart vaker dan 11 keer per jaar vist. Dit duidt op een behoorlijke oververtegenwoordiging van fanatieke sportvissers in dit onderzoek (vgl. Sportvisserij Nederland, 2009). Dit moet bij het interpreteren van de resultaten in ogenschouw worden genomen, zeker gezien de dalende trend van visfrequentie die in ander onderzoek wordt geconstateerd (Boutkan, 2004; De Graaf & Van der Hammen, 2013).

Figuur 3.1 Visfrequentie naar onderzoek (in procenten)

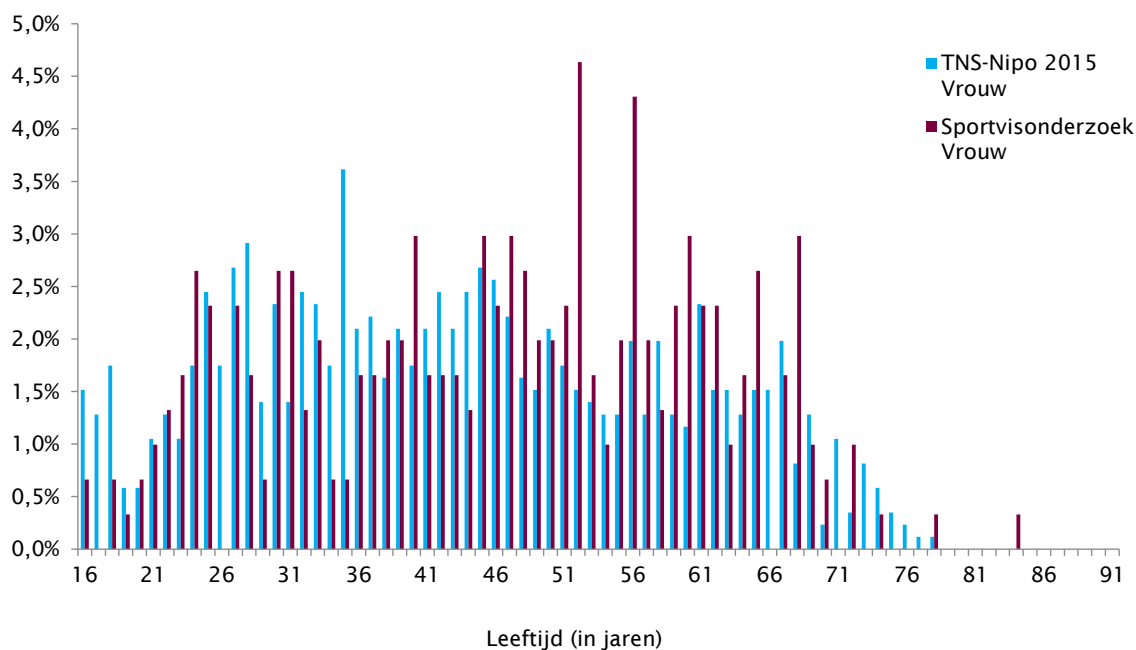

In figuur 3.2 en 3.3 is te zien dat de verdeling van het landelijke recreatieve visserijonderzoek in grote lijnen overeenkomt met het huidige sportvisonderzoek. Bij de mannen is te zien dat dit onderzoek meer mannen boven de 50 jaar heeft bevestigd, terwijl de leeftijdsverdeling bij de vrouwen, wanneer een aantal uitschieters buiten beschouwing wordt gelaten, meer in evenwicht is met de TNS Nipo-cijfers.

Figuur 3.2 Participatie mannen naar leeftijd en onderzoek (in procenten)

Figuur 3.3 Participatie vrouwen naar leeftijd en onderzoek (in procenten)

Van de ondervraagde aangesloten sportvissers heeft 97 procent in de afgelopen twaalf maanden in Nederland gevist. Hierbij is een duidelijk leeftijdseffect waarneembaar. Hoe jonger de sportvisser is, des te vaker heeft hij/zij in de afgelopen twaalf maanden gevist (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Aantal keer gevist in de afgelopen 12 maanden naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
1-5	10	5	5	9	11	13
6-10	12	5	11	11	13	15
11-25	25	15	22	27	26	27
26-50	28	34	32	30	27	23
51 of vaker	25	41	31	23	22	21

Naar verwachting zijn wedstrijdvisser de meest frequente vissers. Ruim 40 procent van de wedstrijdvisser vist meer dan zestig keer per jaar (zie tabel 3.2). Recreatieve vissers vissen over het algemeen wat minder. Een vijfde van deze vissers vist minder dan elf keer per jaar.

Tabel 3.2 Aantal keer gevist in de afgelopen 12 maanden naar type visser (in procenten, n=12.549)

	Totaal	Recreatief (n= 5.651)	Allround (n= 4.479)	Wedstrijd (n= 1.802)	Vlieg (n= 892)	Wit (n= 5.983)	Roof (n= 5.217)	Karper (n= 4.488)	Zee (n= 1.349)
1-5	10	8	3	1	5	6	5	5	5
6-10	12	12	8	4	8	10	9	9	12
11-25	25	28	24	18	19	26	23	24	27
26-50	28	28	32	34	31	30	31	32	30
51 of vaker	25	23	33	44	36	27	32	31	26
Gemiddelde frequentie	46	45	58	67	64	49	56	54	50

3.2 Hoe vist de sportvisser?

Ongeveer een kwart van alle aangesloten sportvissers vist vaak op witvis, op alles wat wil bijten (recreatief vissen), op roofvis en/of op karpers (zie tabel 3.3). Het minst vaak wordt de vliegvistechniek gebruikt (84% nooit). Daarnaast neemt drie kwart geen deel aan wedstrijdvisser en vist twee derde niet op zee (64%).

Tabel 3.3 Beoefening vistechnieken naar frequentie (in procenten, n=12.549)

	Vaak	Regelmatig	Af en toe	Nooit
Witvissen	27	21	30	22
Recreatief vissen (op alles wat wil bijten)	25	20	31	24
Roofvissen	24	18	30	27
Karpervissen	24	11	23	42
Allround sportvissen (met allerlei technieken, gericht op diverse soorten)	17	19	26	38
Wedstrijdvissen	9	6	11	75
Zeevissen	5	5	27	64
Vliegvissen	4	3	9	84

In paragraaf 2.1 bleek al dat bij veel vissers sprake is van overlap tussen de verschillende manieren van vissen. Dit wordt onderstreept door het relatief lage aantal vissers dat de antwoordcategorie 'nooit' bij witvissen, recreatief vissen of roofvissen heeft ingevuld. Er is dus sprake van een vrij grote groep vissers die binnen deze, vrij algemene, categorieën valt. Omdat de categorieën weinig onderscheid maken tussen grote groepen sportvissers in Nederland, zou voor vervolgonderzoek een nieuwe indeling kunnen worden overwogen.

Tabel 3.4 Overlap tussen beoefening vistechnieken (in procenten, n=12.549)

	Totaal	Recreatief (n=5.651)	Allround (n=4.479)	Wedstrijd (n=1.802)	Vlieg (n=892)	Wit (n=5.983)	Roof (n=5.217)	Karper (n=4.488)	Zee (n=1.349)
Recreatief vissen	45	100	61	53	38	70	40	35	47
Allround sportvissen	36	48	100	51	41	49	46	40	51
Wedstrijdvissen	14	17	20	100	9	23	8	8	20
Vliegvissen	7	6	8	4	100	6	11	4	11
Witvissen	48	74	65	79	42	100	44	38	36
Roofvissen	43	38	55	24	67	40	100	41	54
Karpervissen	36	28	40	21	20	29	35	100	24
Zeevissen	10	10	14	14	15	7	12	7	100

Vissen kan zowel vanaf de kant (of een vissteiger) als vanuit een boot. Twee vijfde (40%) van de aangesloten sportvissers heeft in de afgelopen twaalf maanden minimaal één keer vanuit een boot gevestigd. In de visregio Fryslân heeft meer dan de helft van de sportvissers (53%) het afgelopen jaar vanuit een boot gevestigd (zie tabel 3.5), terwijl dit in Limburg slechts om een kwart van de vissers gaat.

Tabel 3.5 Aandeel sportvissers dat in de afgelopen 12 maanden vanuit een boot heeft gevestigd naar visregio (in procenten, n=12.549)

	Totaal	Groningen- Drenthe (n=839)	Fryslân (n=748)	Oost (n=1.394)	MidWest (n=3.323)	Midden (n=1.066)	Zuidwest (n=4.385)	Limburg (n=794)
Ja	40	34	53	33	44	32	43	26
Nee	60	66	47	67	56	68	57	74

Van de aangesloten sportvissers die in de afgelopen twaalf maanden vanuit een boot heeft gevist, blijkt dat de helft van deze groep dit zes keer of vaker heeft gedaan (zie tabel 3.6). Wederom valt op dat sportvissers in de visregio Fryslân het vaakst vanuit een boot hebben gevist (71% zes keer of vaker).

Tabel 3.6 Aantal keer gevist vanuit een boot naar visregio (in procenten, n=3.361)

	Groningen-							
	Totaal	Drenthe (n=193)	Fryslân (n=285)	Oost (n=305)	MidWest (n=989)	Midden (n=212)	Zuidwest (n=1.244)	Limburg (n=133)
1	12	15	6	15	10	12	14	15
2	13	11	6	13	13	17	15	13
3	9	10	7	10	8	8	9	8
4	6	8	2	3	9	9	6	4
5	9	11	8	11	9	11	7	10
6-10	18	18	22	16	18	15	18	19
11-20	15	16	17	14	16	12	14	13
21 of meer	18	12	32	18	18	15	17	17

Uit de vorige tabellen is al gebleken dat sportvissers uit de visregio Fryslân vaker vanuit een boot hebben gevist. 73 procent heeft in de visregio Fryslân vanuit een eigen boot gevist, t.o.v. een gemiddelde van 55 procent (zie tabel 3.7). Verder valt het op dat ruim een kwart van de sportvissers uit de visregio Zuidwest Nederland het afgelopen jaar op zee heeft gevist. Daarnaast heeft deze visregio ook het hoogste percentage sportvissers dat vist vanuit een gehuurde boot (22% t.o.v. 16% gemiddeld).

Tabel 3.7 Viswijze vanuit een boot naar visregio (in procenten, n=3.361)

	Groningen-							
	Totaal	Drenthe (n=193)	Fryslân (n=285)	Oost (n=305)	MidWest (n=989)	Midden (n=212)	Zuidwest (n=1.244)	Limburg (n=133)
Met eigen boot	55	58	73	56	57	57	46	58
Met boot van vrienden/kennissen	36	41	39	40	40	31	30	28
Vistocht op zee (sportviskotter of charter boat)	20	17	13	17	18	17	28	18
Gehuurde boot	16	6	6	12	17	18	22	16
Vistocht op een meer, rivier of ander binnenwater met een visgids	4	5	4	3	4	3	5	5
Door bedrijf georganiseerde vistrip (bedrijfsuitje)	2	0	1	3	1	1	3	3

3.3 Waarom vist de sportvisser?

De belangrijkste reden voor aangesloten sportvissers om te vissen is dat zij het vissen beschouwen als een leuke activiteit en iets dat ze voor het plezier doen (81%). Dit is onder de 5-20-jarigen liefst 90 procent. Dat betekent dat 19 procent een andere reden heeft om te vissen (zie tabel 3.8). Naast het plezier, vist ongeveer twee derde vanwege de natuur en de rust (69% houdt van de natuur, 66% om tot rust te komen en 64% om buiten bezig te zijn). De reden dat sportvissers eens iets nieuws willen proberen (4%) en omdat vrienden vissen (9%) worden het minst vaak als belangrijkste reden benoemd.

Bij jongere sportvissers spelen vaker de sociale aspecten een rol als reden om te vissen. Zo geeft 45 procent van de 16-20-jarigen aan voor de gezelligheid en sociale contacten te vissen, terwijl dit percentage bij 65-plussers op 33 procent ligt. Ook het motief om te vissen omdat vrienden dit ook doen wordt door de jongeren vaker (15%) naar voren gebracht dan bij de oudere doelgroepen. Naarmate ze ouder worden, noemen de aangesloten vissers 'tot rust komen' en 'het vissen als uitlaatklep' steeds minder als belangrijkste reden om te vissen. Ook de spanning van het vangen en drillen van een vis is voor oudere vissers minder vaak de belangrijkste reden om te vissen.

Tabel 3.8 Belangrijkste redenen om te vissen naar leeftijdscategorie (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
Het is een leuke activiteit/voor mijn plezier	81	90	84	81	79	80
Ik houd van de natuur	69	62	75	70	67	66
Om tot rust te komen	66	72	81	76	66	39
De spanning van het vangen en drillen van een vis	65	80	81	70	58	48
Omdat je buiten bezig bent	64	61	68	66	63	62
Het is een uitlaatklep voor het dagelijks leven/ontspanning	55	59	71	67	52	27
Voor gezelligheid/sociale contacten	35	45	40	34	32	33
Omdat ik nieuwsgierig ben naar wat er onder water leeft	19	27	29	22	14	11
Omdat mijn vrienden vissen	9	15	11	8	6	9
Omdat ik eens iets nieuws wil proberen	4	4	4	4	4	3
Anders	2	2	1	2	2	2

Wanneer specifiek naar de types sportvissers wordt gekeken, valt het op dat wedstrijdvisser veruit het vaakst vissen voor de gezelligheid en sociale contacten, namelijk 59 procent (t.o.v. 35% gemiddeld, zie tabel 3.9). Ook valt op dat vliegvisser het meeste van de natuur houden (83%). Karper- roof- en allroundvissers blijken het vaakst de spanning van het vangen als belangrijkste reden te hebben om te vissen, respectievelijk 79, 76 en 72 procent.

Tabel 3.9 Belangrijkste redenen om te vissen naar type sportvisser (in procenten, n=12.549)

	Totaal	Recreatief (n= 5.651)	Allround (n= 4.479)	Wedstrijd (n= 1.802)	Vlieg (n= 892)	Wit (n= 5.983)	Roof (n= 5.217)	Karper (n= 4.488)	Zee (n= 1.349)
Het is een leuke activiteit/voor mijn plezier	81	85	83	82	76	83	82	80	81
Ik houd van de natuur	69	66	72	65	83	67	75	74	69
Om tot rust te komen	66	66	69	57	63	65	69	76	65
De spanning van het vangen en drillen van een vis	65	56	72	66	65	61	76	79	63
Omdat je buiten bezig bent	64	64	67	62	73	64	69	65	66
Het is een uitlaatklep voor het dagelijks leven/ontspanning	55	51	60	57	57	53	61	64	57
Voor gezelligheid/sociale contacten	35	35	38	59	34	36	35	34	40
Omdat ik nieuwsgierig ben naar wat er onder water leeft	19	17	24	17	25	17	25	22	20
Omdat mijn vrienden vissen	9	9	10	12	7	9	9	10	10
Omdat ik eens iets nieuws wil proberen	4	4	6	6	6	4	4	4	4
Anders	2	2	2	3	2	2	2	1	4

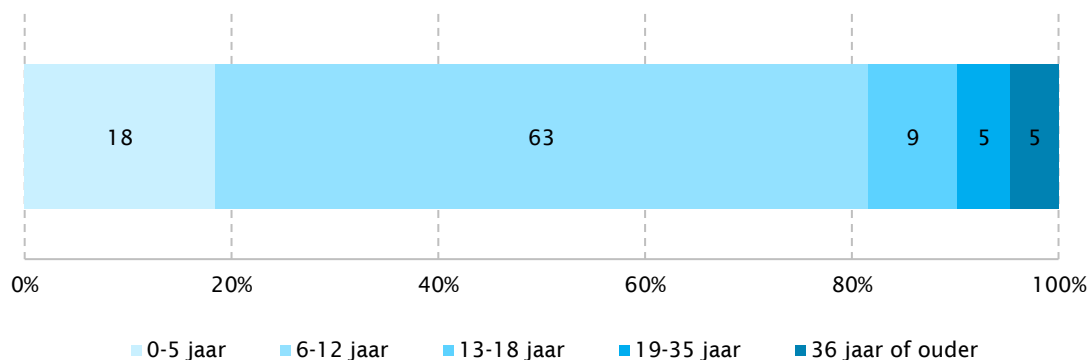
De familiekring is verreweg de belangrijkste manier waarop mensen met vissen in aanraking komen. Bijna drie kwart (72%) van de sportvissers is door contact met familieleden met vissen begonnen (zie tabel 3.10). Ook zijn veel vissers dankzij vrienden (36%) met het vissen in contact gekomen. Opvallend is de rol van de hengelsportvereniging: voor vissers boven de 65 jaar was de vereniging bij de eerste ervaring met vissen belangrijker dan voor de jongere leeftijdsgroepen.

Tabel 3.10 Wijze waarop sportvissers in aanraking met vissen zijn gekomen naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
Via familie	72	75	79	76	70	61
Via vrienden	36	43	43	37	33	31
Via een hengelsportvereniging	7	7	3	3	8	14
Via collega's, kennissen	6	3	6	5	6	9
Vakantie	5	8	5	5	5	5
Via een hengelsportzaak	4	6	3	3	4	5
Via school	2	2	2	2	2	3
Via televisie, krant of internet	2	6	5	2	2	1
Via bedrijf/werkgever (bijv. personeelsuitje)	1				1	2
Anders	6	7	3	5	6	10

Wanneer naar de startleeftijd wordt gekeken, is te zien dat sportvissers veelal op een vroege leeftijd met vissen in aanraking zijn gekomen. 90 procent van de aangesloten sportvissers is voor hun 19^e jaar met vissen begonnen (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 Frequentieverdeling naar startleeftijd (in procenten, n=12.915)

Viswater

Een belangrijk onderwerp in dit onderzoek is de mening van sportvissers over het viswater. In de afgelopen jaren is onder sportvissers veel discussie over het viswater geweest. Het steeds schoner worden van het Nederlandse oppervlaktewater heeft tot gevolg dat de biomassa aan vis afneemt en de diversiteit aan vissen toeneemt (Sportvisserij Nederland, 2015). Allereerst is uitgevraagd welke aspecten van viswater door de Nederlandse sportvissers belangrijk worden gevonden. De drie belangrijkste aspecten van viswater zijn de rust, de bevisbaarheid vanaf de oever en het natuurschoon, met respectievelijk 79, 79 en 78 procent (zie tabel 3.11). De hoeveelheid vis en het aantal vissoorten worden ook als belangrijke aspecten gezien (respectievelijk 68 en 64%). Voor wedstrijdvisser is de hoeveelheid vis logischerwijs erg belangrijk. Bijna vier vijfde van de wedstrijdvisser geeft aan de hoeveelheid vis van belang te vinden. De diversiteit is voor wedstrijdvisser minder van belang. Karpervissers vinden de diversiteit aan vis het minst belangrijk (61%). Opvallend maar ook verklaarbaar is dat de helft van de vliegvissers de helderheid van het viswater belangrijk acht, tegenover een gemiddelde van 27 procent. De parkeergelegenheid op loopafstand van de visstek wordt tevens door vliegvissers het minst belangrijk geacht (30% t.o.v. 50% gemiddeld).

Tabel 3.11 Belang aspecten van viswater, percentage belangrijk naar type sportvisser (n=12.549)

	Totaal	Recreatief (n= 5.651)	Allround (n= 4.479)	Wedstrijd (n= 1.802)	Vlieg (n= 892)	Wit (n= 5.983)	Roof (n= 5.217)	Karper (n= 4.488)	Zee (n= 1.349)
Rust	79	80	78	68	82	78	77	83	76
Bevisbaarheid vanaf de oever	79	86	82	84	72	86	73	77	76
Natuurschoon	78	77	78	69	86	76	79	83	76
Hoeveelheid vis in het algemeen	68	69	73	78	65	71	72	67	66
Aantal vissoorten (diversiteit)	64	70	73	67	70	70	70	61	68
Formaat aanwezige vis (lengte en gewicht)	53	44	55	57	50	49	58	62	55
Parkeergelegenheid op loopafstand van de visstek	50	59	51	64	30	59	39	45	50
Korte reisafstand	36	43	34	32	27	41	31	32	26
Helderheid van het water	27	30	26	21	50	28	29	23	28
Aanwezigheid van vissteigers	17	22	18	23	9	21	13	15	15
Aanwezigheid van trailerhellingen	12	8	13	9	17	8	22	8	19
Plek waar vaak andere vissers komen (populaire visstek)	8	11	9	15	4	10	7	8	9

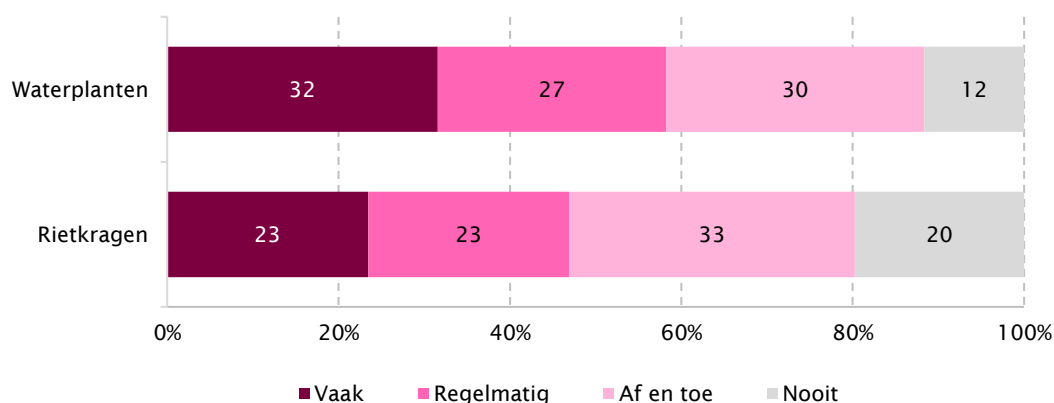
Van de verschillende leeftijdscategorieën vinden de jongeren de hoeveelheid vis in het algemeen belangrijker, maar neemt dit af als de leeftijd toeneemt (55% t.o.v. 68% gemiddeld, zie tabel 3.12). Hoe ouder de sportvisser wordt, hoe belangrijker de rust bij het viswater is (65% bij 16-20-jarigen en 79% bij 65-plussers). Dezelfde uitkomst is te zien in welke mate een korte reisafstand als belangrijk wordt geacht (27% bij 16-20-jarigen en 51% bij 65-plussers).

Tabel 3.12 Belang aspecten van viswater, percentage belangrijk naar leeftijd (n=12.549)

	16-20 jaar	21-35 jaar	36-50 jaar	51-65 jaar	65-plus	
	Totaal (n=401)	(n=2.139)	(n=3.329)	(n=4.301)	(n=2.379)	
Rust	79	65	74	80	83	79
Bevisbaarheid vanaf de oever	79	77	70	76	83	86
Natuurschoon	78	76	80	78	79	75
Hoeveelheid vis in het algemeen	68	76	73	74	66	55
Aantal vissoorten (diversiteit)	64	65	61	68	66	58
Formaat aanwezige vis (lengte en gewicht)	53	62	59	58	51	40
Parkeergelegenheid op loopafstand van de visstek	50	27	34	44	58	68
Korte reisafstand	36	27	24	31	40	51
Helderheid van het water	27	25	22	24	30	35
Aanwezigheid van vissteigers	17	17	10	14	18	25
Aanwezigheid van trailerhellingen	12	9	13	15	12	9
Plek waar vaak andere vissers komen (populaire visstek)	8	9	7	6	9	11

Gevraagd naar beperkingen met betrekking tot het vissen als gevolg van vegetatie, wordt ongeveer de helft van de sportvissers vaak of regelmatig beperkt door de toenemende begroeiing van rietkragen (46%) en waterplanten (57%; zie figuur 3.5).

Figuur 3.5 Viswaterbeperkingen door vegetatie (in procenten, n=12.549)

Sportvissers vissen meestal in hetzelfde viswater. Zo vist 71 procent nog op hetzelfde viswater als waar ze vijf jaar geleden viste (zie tabel 3.13). Oudere sportvissers (35-plus) vissen vaker nog op hetzelfde viswater t.o.v. vijf jaar geleden in vergelijking met jongere vissers (5-35-jarigen).

Tabel 3.13 Zelfde viswater als 5 jaar geleden naar leeftijdscategorie (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
Ja	71	61	62	70	75	80
Nee	21	31	29	22	18	14
Niet van toepassing	8	8	9	8	7	6

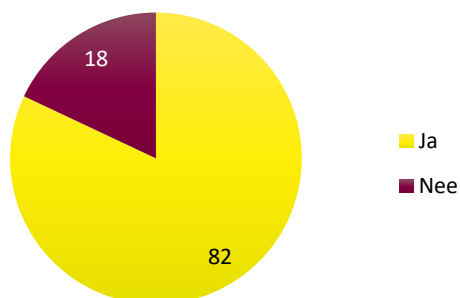
Voor de sportvissers die wel veranderd zijn van viswater, zijn de belangrijkste redenen om op ander water te vissen dan vijf jaar geleden met name de tegenvallende vangsten (33%), de toegankelijkheid van het viswater (27%), de bevisbaarheid van het water (26%) en verhuizingen (26%). De minst belangrijke redenen zijn de afname in mobiliteit (7%) en de verslechterde sfeer (5%; zie tabel 3.14).

Tabel 3.14 Reden om op ander viswater dan 5 vijf jaar geleden te vissen (in procenten, n=2.610)

Tegenvallende vangsten	33
Toegankelijkheid viswater (o.a. dichtgroei van de kanten)	27
Bevisbaarheid water (o.a. waterplanten)	26
Vanwege verhuizing	26
Behoeft andere omgeving	25
Te druk met vissers	16
Behoeft andere vissoorten	13
Verslechtering omgeving (zoals aanleg weg)	12
Afname mobiliteit (plek minder goed te bereiken)	7
Sfeer verslechterde (o.a. ruzies of geluidsoverlast)	5
Andere reden	19

Ruim drie kwart van de sportvissers wil graag vaker vissen dan zij nu doen (zie figuur 3.6).

Figuur 3.6 Vaker willen vissen (in procenten, n=12.915)

Wanneer een uitsplitsing gemaakt wordt naar het aantal keer dat sportvissers in de afgelopen twaalf maanden hebben gevist, is te zien dat sportvissers die in mindere mate hebben gevist het liefst vaker willen vissen (zie tabel 3.15).

Tabel 3.15 Aantal keer gevist in de afgelopen 12 maanden i.c.m. het vaker willen vissen (in procenten, n=12.549)

	Totaal	Ja	Nee
1-5	10	88	12
6-10	12	87	13
11-25	25	85	15
26-50	28	81	19
51 of vaker	25	75	25

Voor 65-plussers is de verbetering van de gezondheid de belangrijkste reden om vaker te vissen (19% t.o.v. 8% gemiddeld, zie tabel 3.16). Daarbij geven 65-plussers het minst vaak aan dat ze vaker zouden vissen wanneer ze meer tijd zouden hebben (40% t.o.v. 76% gemiddeld). Zowel de jongste leeftijdsgroepen als de oudste groep zouden vaker vissen als de viswateren in de omgeving zouden verbeteren. Tot slot blijkt voor de jongste leeftijdsgroep wederom dat het sociale aspect van het vissen belangrijk is: een kwart van de jongeren zou vaker vissen als hun maat vaker mee zou gaan.

Tabel 3.16 Redenen om vaker te vissen naar leeftijd (in procenten, n=10.743)

	Totaal	16-20 jaar (n=364)	21-35 jaar (n=2.000)	36-50 jaar (n=3.072)	51-65 jaar (n=3.679)	65-plus (n=1.628)
Als ik meer tijd zou hebben	76	85	87	87	74	40
Als de viswateren in mijn omgeving zouden verbeteren	41	43	45	37	38	44
Als mijn gezondheid zou verbeteren	8	1	2	5	11	19
Als mijn vismaat vaker zou kunnen	15	25	18	11	12	18
Als mijn financiële situatie zou verbeteren	12	15	16	14	11	7
Anders	7	3	5	6	7	14

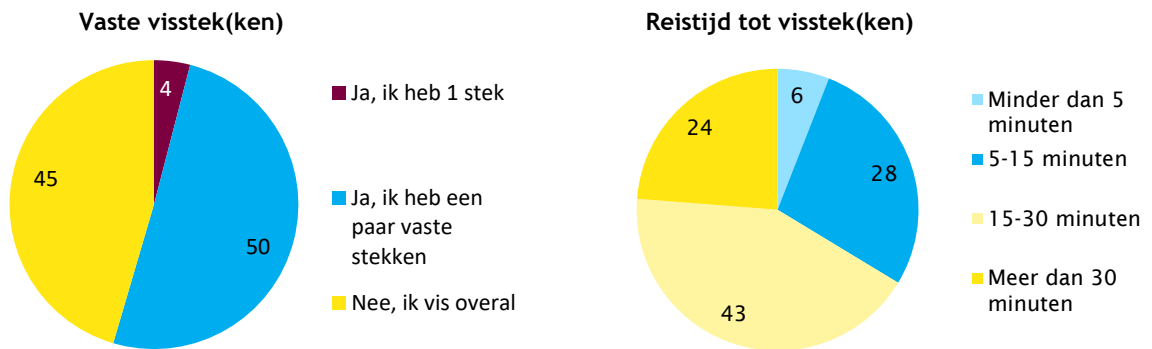
3.4 Waar vist de visser?

Afstand

Anders dan bij sporten die een sportaccommodatie behoeven, is vissen nauwelijks plaatsgebonden. VISpashouders kunnen zelf bepalen waar zij vissen, mits hun VISpas hen toegang geeft tot dat specifieke water. Dankzij de uitruil van viswateren binnen de sportvisserij (zie paragraaf 6.1), kunnen vissers met een VISpas in grote delen van het land terecht om te vissen. Maar waar vissen de sportvissers en op welke wijze komen zij bij hun visstek? In deze paragraaf zullen we daar antwoord op geven.

De helft van de sportvissers heeft een paar vaste stekken waar gebruik van wordt gemaakt. De andere helft vist veelal overal (45%) en maar een klein gedeelte heeft één visstek (4%; zie figuur 3.7). Om bij deze (verschillende) visstekken te komen, reist het merendeel tussen de 15 en 30 minuten (43%).

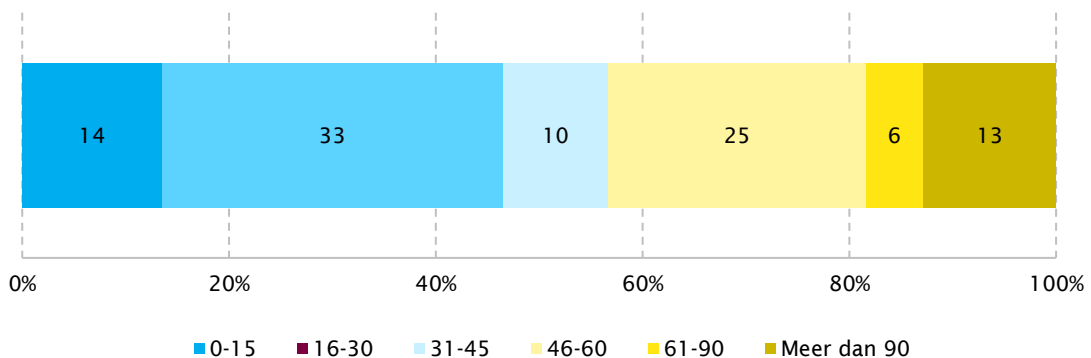
Figuur 3.7 Vaste visstek(ken) en reistijd tot visstek(ken) (in procenten, n=12.549)

Maar liefst drie kwart maakt gebruik van de auto om doorgaans naar de visstek(ken) te komen. De fiets komt met 12 procent op de tweede plek. Andere vervoersmiddelen die worden gebruikt zijn lopen (6%), per boot (4%) of per bromfiets/scooter (2%). Het openbaar vervoer wordt nauwelijks als vervoersmiddel gebruikt (afgerond 0%).

Als wordt gekeken naar de maximale reistijd tot de visstek(ken), blijkt dat 54 procent van de sportvissers hier meer dan 30 minuten over wil doen (t.o.v. 24% die nu meer dan 30 minuten reist; zie figuur 3.8).

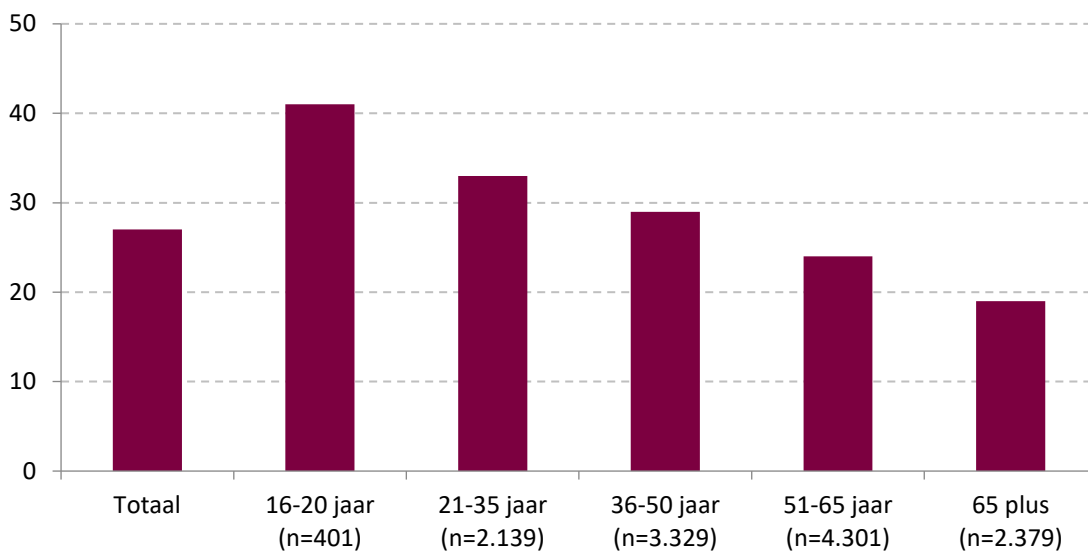
Figuur 3.8 Maximale bereidheid om naar de visstek(ken) te reizen in minuten (in procenten, n=11.491)

Commerciële visvijvers

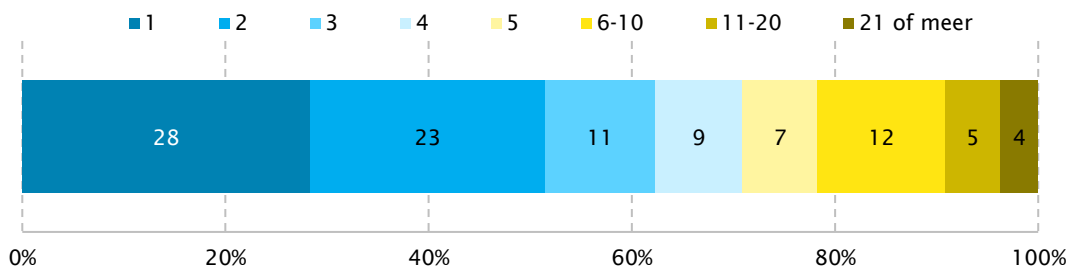
In de afgelopen jaren zijn de commerciële visvijvers binnen de sportvisserij behoorlijk in opkomst (Sportvisserij Nederland, 2015). Ongeveer een kwart van de respondenten heeft in de afgelopen twaalf maanden een commerciële visvijver in Nederland bezocht (zie figuur 3.9). Dit aandeel ligt aanzienlijk hoger bij jeugdige sportvissers van 16-20 jaar (41%) t.o.v. 65-plussers (19%).

Figuur 3.9 Aandeel sportvissers dat in de afgelopen 12 maanden een commerciële visvijver in Nederland heeft bezocht naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

Veel van de sportvissers die in de afgelopen twaalf maanden een commerciële visvijver hebben bezocht, deden dat sporadisch. De helft (51%) heeft één of twee keer hierin gevist (zie figuur 3.10). 4 procent heeft 21 keer of meer in een commerciële visvijver gevist.

Figuur 3.10 Aantal keer gevist in een commerciële visvijver in de afgelopen 12 maanden (in procenten, n=2.264)

Van de betaalde visvijvers die bezocht zijn, is de forellenvijver veruit het populairst. 59 procent van de sportvissers die een visvijver hebben bezocht, hebben op forel gevist (zie tabel 3.17). De minst populaire betaalde visvijver is een vliegvisvijver (8%). Ten opzichte van de jongere sportvissers bezoeken ouderen vaker forellen- en vliegvisvijvers. Daar staat tegenover dat jongere sportvissers vaker naar vijvers met steur en/of meervallen, karpervijvers en karperputten gaan.

Tabel 3.17 Aandeel betaalde visvijverbezoeken, naar leeftijdscategorie (in procenten, n=3.338)

	Totaal	16-20 jaar (n=155)	21-35 jaar (n=715)	36-50 jaar (n=942)	51-65 jaar (n=1.047)	65-plus (n=479)
Forellenvijver	59	54	52	57	61	72
Vijvers met steur en/of meerval	24	36	30	24	19	17
Karpervijver met kleine karpers	23	29	27	24	22	14
Karperput met (zeer) grote exemplaren	22	23	31	23	19	8
Algemene visvijver/visvijvers met meerdere vissoorten	16	20	17	14	15	19
Vliegvisvijver	8	2	5	8	11	14

De reden om naar een betaalde visvijver te gaan, is veelal om met meerdere mensen een leuk uitje te hebben (58%; zie tabel 3.18). Daarnaast tellen de vangsten en vissoorten ook sterk mee, respectievelijk 38 en 34 procent. Naarmate de leeftijd toeneemt, gelden faciliteiten als sanitaire voorzieningen en horeca als een belangrijk motief (5% bij 16-20-jarigen en 17% bij 65-plussers).

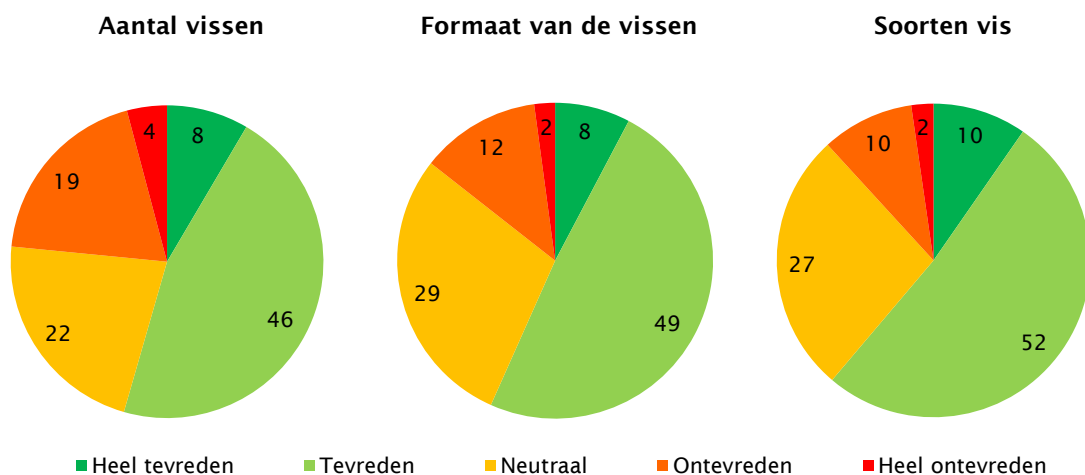
Tabel 3.18 Aandeel motieven bezoek betaalde visvijvers naar leeftijdscategorie (in procenten, n=3.343)

	Totaal	16-20 jaar (n=161)	21-35 jaar (n=692)	36-50 jaar (n=961)	51-65 jaar (n=1.036)	65-plus (n=493)
Leuk uitje om met meerdere mensen naar toe te gaan	58	57	61	56	58	57
De kans op een goede vangst/succes	38	42	39	38	37	37
Om op andere vissoorten te kunnen vissen	34	43	34	33	31	34
Voor de sociale contacten	12	14	11	12	13	13
Vanwege de faciliteiten (zoals sanitaire voorzieningen/horeca)	12	5	9	11	13	17
Anders	14	10	15	16	14	10

3.5 Visvangsten

Ruim de helft van alle sportvissers is tevreden of zeer tevreden over de visvangsten, het gaat hierbij om het aantal vissen (53%), het formaat van de vissen (55%) en de soorten vis die worden gevangen (59%; zie figuur 3.11). Bijna een kwart geeft daarentegen aan wel behoefte te hebben aan betere visvangsten.

Figuur 3.11 Tevredenheid visvangsten (in procenten, n=12.549) naar:

84 procent van de sportvissers neemt nooit vis mee naar huis (zie tabel 3.19). Van de groep sportvissers die wel eens vis mee naar huis neemt, doet 94 procent dit voor consumptie en neemt 41 procent wel eens vis mee als aasvis.

Tabel 3.19 Aandeel sportvissers dat wel eens vis mee naar huis neemt (in procenten, n=12.549)

	Totaal	Recreatief (n=5.651)	Allround (n=4.479)	Wedstrijd (n=1.802)	Vlieg (n=892)	Wit (n=5.983)	Roof (n=5.217)	Karper (n=4.488)	Zee (n=1.349)
Ja	16	14	19	14	19	12	25	8	61
Nee	84	86	81	86	81	88	75	92	39

4. Resultaten: tijdelijk gestopte sportvissers

Vissen is een activiteit die behoorlijk langdurig kan worden beoefend. Het kan een leven lang worden gedaan. Tijdens de levensloop kunnen echter momenten voorkomen waarop men stopt met vissen, al dan niet tijdelijk. In dit hoofdstuk zijn de resultaten van tijdelijk gestopte vissers beschreven. Dit zijn vissers die ooit tijdelijk gestopt zijn, maar nu wel weer vissen.

Gezien het karakter van dit onderzoek, spreekt het voor zich dat de groep niet-actieve vissers beperkt is (366 respondenten). Dit zijn sportvissers die momenteel niet meer vissen, maar dit vroeger wel hebben gedaan. Zij zullen zich immers minder geroepen voelen om een vragenlijst over vissen te beantwoorden. Twee derde hiervan heeft in de afgelopen twee jaar nog gevist. De voornaamste reden (42%) waarom sportvissers in de afgelopen twaalf maanden niet hebben gevist, is vanwege minder tijd door werk of gezinsomstandigheden. Daarnaast vist een kwart niet meer wegens de gezondheid.

Tijdelijke stoppers

Tijdelijke stoppers zijn sportvissers die momenteel vissen, maar eerder in hun viscarrière gestopt zijn, al dan niet voor een langere periode. Van alle sportvissers heeft 57 procent altijd gevist, 20 procent is 1 tot 5 jaar gestopt geweest en 23 procent is meer dan 5 jaar gestopt geweest (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Altijd vist of tussentijds gestopt naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
Sindsdien altijd gevist	57	87	62	52	54	57
Ik ben 1 tot 5 jaar gestopt	20	11	26	22	19	15
Ik ben meer dan 5 jaar gestopt	23	2	12	27	27	28

Net als bij de niet-vissers is de voornaamste reden dat er een tijdje niet meer is gevist, de beperktere tijd wegens studie-, werk of gezinsomstandigheden (78%, zie tabel 4.2). Daarnaast speelt de verhuizing voor 65-plussers vaker mee (10%) en speelt voor 16-20-jarigen het niet meer leuk vinden (29%) en het niet meer meegaan van een vismaat een grotere rol (25%) t.o.v. andere leeftijdscategorieën.

Tabel 4.2 Redenen om een tijd niet te vissen naar leeftijd (in procenten, n=5.551)

	Totaal	16-20 jaar (n=54)	21-35 jaar (n=824)	36-50 jaar (n=1.615)	51-65 jaar (n=1.984)	65-plus (n=1.074)
Minder tijd vanwege studie-, werk of gezinsomstandigheden	78	59	78	79	79	77
Ik vond het niet (meer) leuk	12	29	16	15	11	6
Ik ben verhuisd	7	3	7	6	6	10
Mijn vismaat kon niet meer meegaan	5	25	7	3	4	5
Lichamelijke beperkingen/gezondheid	5	2	3	4	7	7
Financiële redenen	4	3	8	3	3	2
Anders	11	11	12	12	10	9

De belangrijkste redenen voor sportvissers om na een tijdelijke stop weer te gaan vissen, zijn het krijgen van meer tijd en 'vergeten van hoe leuk ze het vonden' (respectievelijk 57% en 41%, zie tabel 4.3). Bij de 16-20-jarigen wordt het weer krijgen van een vismaat vaker als belangrijk genoemd (35%) ten opzichte van andere leeftijdscategorieën (gemiddeld 18%). Een verbeterde gezondheid is het minst belangrijk om weer te beginnen, namelijk 4 procent. Net als uit tabel 3.16 bleek, is ook hier te zien dat het sociale aspect van het vissen voor jongeren van meer belang is dan bij de ouderen. Ruim een derde van de jongste respondenten ziet het gezelschap van een vismaat als belangrijkste reden om weer met vissen te beginnen.

Tabel 4.3 Redenen om na een tijdelijke stop weer te beginnen naar leeftijd (in procenten, n=5.551)

	Totaal	16-20 jaar (n=54)	21-35 jaar (n=824)	36-50 jaar (n=1.615)	51-65 jaar (n=1.984)	65-plus (n=1.074)
Meer tijd gekregen (minder tijd nodig werk/gezin)	57	39	49	50	60	70
Ik was vergeten hoe leuk ik het vond	41	56	59	48	37	20
Ik kreeg weer een vismaat	18	35	28	17	15	15
Ik ben verhuisd naar een plek met beter viswater	8	7	10	8	7	10
Viswateren in omgeving verbeterd	5	9	4	4	6	8
Mijn gezondheid verbeterde	4	2	3	3	5	5
Anders	11	9	8	15	11	9

5. Resultaten: sociale aspecten van vissen

In dit hoofdstuk zijn de resultaten te vinden met betrekking tot de sociale aspecten van vissen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen hengelsportverenigingen (paragraaf 5.1) en het helpen van andere sportvissers en krijgen van hulp (paragraaf 5.2).

5.1 Hengelsportverenigingen

Drie kwart van de sportvissers geeft aan lid te zijn van één hengelsportvereniging (zie tabel 5.1). Bijna een kwart (23%) van de respondenten is lid van meerdere hengelsportverenigingen, terwijl een kleine groep heeft aangegeven geen lid te zijn van een hengelsportvereniging of dit niet weet.

Zoals in hoofdstuk 2 al is vermeld, zijn vissers met meerdere lidmaatschappen in dit onderzoek oververtegenwoordigd. Dit impliceert dat een groep fanatieke sportvissers vaker heeft gereageerd op de oproep om de vragenlijst in te vullen. Dit vertekent in dit hoofdstuk de generaliseerbaarheid van de resultaten naar alle aangesloten sportvissers. In hoofdstuk 6 gaan we verder in op de gevolgen van de overrepresentatie van fanatieke vissers voor dit onderzoek.

Tabel 5.1 Lidmaatschap hengelsportverenigingen naar leeftijd (in procenten, n=12.478)

	Totaal	16-20 jaar (n=350)	21-35 jaar (n=2.121)	36-50 jaar (n=3.301)	51-65 jaar (n=4.327)	65-plus (n=2.379)
Eén hengelsportvereniging	75	81	72	74	74	78
Meerdere hengelsportverenigingen	23	15	24	23	24	21
Geen lid	2	2	2	2	2	1
Weet ik niet	1	2	2	1	1	

De VISpas biedt, in combinatie met de lijst van viswateren of de VISplanner, vissers het recht om in bepaalde wateren te vissen (Sportvisserij Nederland, z.d.). Sommige bezitters weten echter niet dat ze met de VISpas ook automatisch lid van een hengelsportvereniging zijn. In totaal gaven 309 vissers (onterecht) aan geen lid te zijn van een vereniging, of dit niet te weten. Een merendeel van deze groep (58%) weet wel dat er iets aan de VISpas vastzit, maar het is hen niet duidelijk wat dit precies is. De overige 42 procent geeft aan dit eigenlijk niet te weten.

In de diensten die hengelsportverenigingen in Nederland aan hun vissers aanbieden, kunnen grote verschillen bestaan. Ook de betrokkenheid van leden varieert sterk van vereniging tot vereniging. Meer dan de helft van de sportvissers is bij de hengelsportvereniging betrokken door de informatie van de vereniging te lezen (zie tabel 5.2). Dit is voor vissers verreweg de belangrijkste band die zij met hun vereniging hebben. Opvallend genoeg geeft bij geen enkele andere categorie meer dan 20 procent van de vissers bij de andere redenen aan om deze reden betrokken te zijn bij de hengelsportvereniging. Dit illustreert nogmaals de lage betrokkenheid bij hengelsportverenigingen. De 65-plussers zijn wel vaker aanwezig bij de algemene ledenvergadering (27%) t.o.v. de andere leeftijdsgroepen (17% gemiddeld). 40 procent van de sportvissers die deze vragenlijst beantwoordde, heeft te kennen gegeven niet bij de vereniging betrokken te zijn om één van de genoemde redenen.

Tabel 5.2 Betrokkenheid hengelsportvereniging naar leeftijd (in procenten, n=12.169)

	Totaal	16-20 jaar (n=338)	21-35 jaar (n=2.047)	36-50 jaar (n=3.206)	51-65 jaar (n=4227)	65- (n=2.351)
Ik lees de informatie van de vereniging	54	42	45	49	58	67
Geen van deze/niet betrokken bij vereniging	40	43	49	44	36	30
Ik neem deel aan visactiviteiten die de vereniging organiseert	19	23	13	17	21	24
Ik bezoek wel eens de ALV van de vereniging	17	10	9	13	19	27
Ik neem deel aan sociale activiteiten die de vereniging organiseert	12	15	8	10	13	16
Ik ben vrijwilliger bij de vereniging	11	11	8	10	13	15
Ik ben wel eens in het clubhuis van de vereniging	11	12	7	10	13	15
Anders	5	7	4	5	5	6

In totaal heeft 11 procent van de respondenten aangegeven vrijwilliger te zijn bij de vereniging. Hiervan verrichtte meer dan de helft (58%) in het afgelopen jaar 31 uur of meer vrijwilligerswerk (zie tabel 5.3). De meeste sportvissers hebben tussen de 31 en 100 uur aan vrijwilligerswerk besteed (38%).

Tabel 5.3 Aantal uur vrijwilligerswerk voor hengelsportvereniging in het afgelopen jaar naar visfrequentie (in procenten, n=1.423)

	Totaal	1-5 keer (n=33)	6-10 keer (n=63)	11-25 keer (n=258)	26-50 keer (n=461)	51 keer of vaker (n=608)
1-5	7	10	11	9	7	6
6-10	10	6	13	12	12	8
11-20	16	5	11	16	17	16
21-30	9	5	9	8	10	7
31-100	38	50	40	38	39	38
101 of meer	20	25	17	17	14	25

Over de functie van de hengelsportvereniging zijn de respondenten in dit onderzoek vrij duidelijk: deze zou volgens hen vooral faciliterend moeten zijn. Sportvissers vinden dat de hengelsportvereniging vooral moet zorgen voor een goede visstand van het water in de buurt (69%) en voor het beschikbaar stellen van viswater (50%, zie tabel 5.4). In de meer klassieke verenigingsfuncties hebben sportvissers over het algemeen minder interesse. Minder dan een kwart vindt dat hengelsportverenigingen visactiviteiten zouden moeten organiseren en slecht acht procent is in sociale activiteiten geïnteresseerd. Bij de vissende jeugd is de interesse in visactiviteiten en sociale activiteiten het grootst. Eerder bleek ook al dat bij jeugd het sociale aspect een sterkere rol speelt. Een derde van de jongeren tot 20 jaar heeft interesse in door de hengelsportvereniging georganiseerde visactiviteiten en twaalf procent heeft behoefte aan sociale activiteiten.

Tabel 5.4 Wensen en behoefte hengelsportvereniging naar leeftijd (in procenten, n=12.169)

	Totaal	16-20 jaar (n=338)	21-35 jaar (n=2.047)	36-50 jaar (n=3.206)	51-65 jaar (n=4.227)	65-plus (n=2.351)
Zorgen voor een goede visstand van het water in mijn buurt	69	72	75	70	67	64
Viswater beschikbaar stellen	50	54	56	52	47	43
Vissteigers en visplekken verzorgen	39	41	38	39	40	38
Informatie over waar te vissen	25	22	22	24	26	28
Organiseren van visactiviteiten	23	33	20	21	24	23
Organiseren van activiteiten voor de jeugd	21	26	20	22	20	21
Informatie over hoe te vissen	20	23	18	20	20	21
Instructies of trainingen geven	18	21	18	20	17	14
Organiseren van sociale activiteiten	8	12	8	8	9	8
Geen van deze/ik heb geen interesse in de vereniging	12	9	10	12	12	12
Anders	5	7	6	5	5	5

Een meerderheid van de vissers (69%) heeft geen behoefte aan meer contact met andere vissers (zie tabel 5.5). Onder de jeugd (16-20-jarigen) is dit echter 53 procent, waardoor 47 procent van de 16-20-jarigen wel behoefte heeft aan meer contact met andere vissers.

Van de vissers die hebben aangegeven wel behoefte te hebben aan contact, wil het merendeel dit zowel binnen als buiten de hengelsportvereniging (19%). Slechts een klein deel van de vissers (5%) zou uitsluitend via de vereniging behoefte hebben aan meer contact.

Tabel 5.5 Behoefte aan meer contact met andere vissers naar leeftijd (in procenten, n=12.915)

	Totaal	16-20 jaar (n=403)	21-35 jaar (n=2.162)	36-50 jaar (n=3.372)	51-65 jaar (n=4.486)	65-plus (n=2.492)
Ja, via een vereniging	5	6	4	3	5	8
Ja, buiten een vereniging om	8	13	9	8	6	7
Ja, zowel in als buiten een vereniging	19	27	20	19	17	17
Nee	69	53	67	70	71	68

De belangrijkste redenen om vaker contact met andere vissers te willen, is om van elkaar te leren (bijvoorbeeld andere vistechnieken, 75%), om andere viswateren te leren kennen (65%) en om andere vissers te leren kennen of samen te gaan vissen (46%, zie tabel 5.6). Deze redenen spelen wederom voor jongeren de grootste rol. Samen reizen, vervoersondersteuning en het uitwisselen van visgerei zijn nauwelijks een reden om vaker contact met andere vissers te willen (<10%).

Tabel 5.6 Redenen om vaker contact met anders vissers te willen naar leeftijd (in procenten, n=4.024)

	Totaal	16-20 jaar (n=190)	21-35 jaar (n=698)	36-50 jaar (n=1.025)	51-65 jaar (n=1.310)	65-plus (n=801)
Om van elkaar te leren/om andere vistechnieken te leren	75	83	80	80	73	61
Om andere viswateren te leren kennen	65	70	67	66	64	60
Om andere vissers te leren kennen/ om samen te gaan vissen	46	65	55	46	40	40
Samen kunnen reizen	9	8	9	7	9	14
Ondersteuning bij vervoer (vanwege mindere mobiliteit)	7	9	6	4	6	12
Om visgerei te kunnen uitwisselen	7	10	7	6	7	9
Anders	4	1	3	4	4	5

5.2 Help en hulp

Bijna drie kwart (73%) van de sportvissers vindt het een goed idee om minder ervaren sportvissers op weg te helpen (zie tabel 5.7). Dit percentage neemt af naarmate men ouder wordt (81% onder 16-20-jarigen en 67% onder 65-plussers). Een omgekeerd patroon is zichtbaar bij de sportvissers die dit niet weten en hier geen mening over hebben, namelijk 15 procent van de 16-20-jarigen en 27 procent van de 65-plussers.

Tabel 5.7 Vindt u het een goed idee om minder ervaren vissers op weg te helpen? (in procenten, n=12.915)

	Totaal	16-20 jaar (n=403)	21-35 jaar (n=2.162)	36-50 jaar (n=3.372)	51-65 jaar (n=4.486)	65-plus (n=2.492)
Ja	73	81	76	76	73	67
Nee	5	4	5	4	6	6
Dat weet ik niet/geen mening	21	15	19	19	22	27

Sportvissers zijn verdeeld over het hulp willen hebben van meer ervaren vissers. De ene helft wil dit wel (waarvan 31 procent ook van onbekenden), terwijl de andere helft van mening is dat ze al genoeg ervaring hebben of hier geen behoefte aan hebben (zie tabel 5.8). Naarmate de sportvissers ouder worden, neemt het percentage dat geen behoefte aan hulp heeft, af. Voor jongeren geldt dat twee derde graag op weg zouden worden geholpen.

Tabel 5.8 Wilt u zelf wel eens hulp van meer ervaren vissers? (in procenten, n=12.246)

	Totaal	16-20 jaar (n=387)	21-35 jaar (n=2.044)	36-50 jaar (n=3.220)	51-65 jaar (n=4.241)	65-plus (n=2.354)
Ja, alleen van bekenden	19	24	19	17	16	22
Ja, ook van onbekenden	31	42	35	34	30	24
Nee, ik heb genoeg ervaring	31	23	30	33	33	29
Nee, ik heb daar geen behoefte aan	19	11	16	17	21	25

De bereidheid om hulp te verlenen aan anderen is groot. Drie kwart is bereid om minder ervaren vissers op weg te helpen (zie tabel 5.9). Hoe jonger iemand is, hoe hoger deze bereidheid is (82% onder 16-20-jarigen en 68% bij 65-plussers).

Tabel 5.9 Bereidheid op weg helpen minder ervaren vissers naar leeftijd (in procenten, n=12.246)

	Totaal	16-20 jaar (n=387)	21-35 jaar (n=2.044)	36-50 jaar (n=3.220)	51-65 jaar (n=4.241)	65-plus (n=2.354)
Ja	75	82	81	77	73	68
Nee	25	18	19	23	27	32

Sportvissers die bereid zijn om minder ervaren vissers op weg te helpen, willen dat bijna allemaal voor bekenden doen (96%, zie tabel 5.10). Tevens staan vissers in grote mate open om dit voor jongeren te doen (88%). De oudste groep vissers staat het minst open om minder ervaren onbekenden op weg te helpen met vissen (58%).

Tabel 5.10 Mate van bereidheid minder ervaren vissers te helpen naar doelgroep en leeftijd (percentage af en toe en frequent, n=9.250)

	Totaal	16-20 jaar (n=318)	21-35 jaar (n=1.662)	36-50 jaar (n=2.520)	51-65 jaar (n=3.124)	65-plus (n=1.626)
Ja, bekenden	96	99	98	98	95	92
Ja, onbekenden	72	80	79	76	72	58
Ja, jeugd	88	89	89	91	87	85

Van de sportvissers die niet bereid zijn om minder ervaren vissers op weg te helpen, heeft de grootste groep hier zelf geen behoefte aan (68%, zie tabel 5.12). Een derde van de vissers vindt dat ze zelf te weinig ervaring hebben (32%). Opvallend is dat 65-plussers vaker dan 21-35-, 36-50- en 51-65-jarigen aangeven zelf te weinig ervaring te hebben (36% t.o.v. respectievelijk 31, 30 en 28%).

Tabel 5.13 Redenen om niet bereid te zijn minder ervaren vissers op weg te helpen naar leeftijd (in procenten, n=2.996)

	Totaal	16-20 jaar (n=69)	21-35 jaar (n=2.382)	36-50 jaar (n=700)	51-65 jaar (n=1.117)	65-plus (n=2.728)
Ik heb zelf te weinig ervaring	32	43	31	30	28	36
Ik heb daar geen behoefte aan	68	57	69	70	72	64

6. Resultaten: fanatieke sportvissers

In dit hoofdstuk zijn de resultaten weergegeven wanneer er een duidelijk onderscheid is tussen sportvissers die bij één hengelsportvereniging aangesloten zijn of bij meerdere hengelsportverenigingen.

Zoals eerder weergegeven in tabel 5.1, geeft drie kwart van de sportvissers aan zelf lid te zijn van één hengelsportvereniging en is bijna één kwart (23%) van alle VISpashouders lid van meerdere verenigingen, terwijl een kleine groep heeft aangegeven geen lid te zijn van een hengelsportvereniging of dit niet weet. In vergelijking met de aanwezige gegevens bij Sportvisserij Nederland blijkt hier een groot verschil te zijn (zie tabel 6.1), aangezien slechts vier procent lid is van meerdere hengelsportverenigingen. Daarnaast heeft twee procent aangegeven een Kleine VISpas te hebben, terwijl dit aantal bij Sportvisserij Nederland aangesloten sportvissers elf procent is. De oververtegenwoordiging van vissers met een lidmaatschap bij meerdere verenigingen heeft gevolgen voor de resultaten van dit onderzoek. In dit hoofdstuk presenteren wij de tabellen met de grootste zichtbare verschillen in de data. In de overige resultaten van dit onderzoek zijn de verschillen tussen vissers met enkele en dubbele lidmaatschappen minder groot, of zelfs afwezig.

Tabel 6.1 Percentage lidmaatschappen hengelsportverenigingen naar visregio in vergelijking met ledenadministratie Sportvisserij Nederland (n=12.169)

	Totaal	Groningen- Drenthe (n=816)	Fryslân (n=734)	Oost (n=1.375)	MidWest (n=3.263)	Midden (n=1.045)	Zuidwest (n=4.152)	Limburg (n=784)
Ledenadministratie Sportvisserij Nederland								
Eén hengelsportvereniging	96	98	99	96	96	94	95	92
Meerdere hengelsportverenigingen	4	2	1	4	4	6	5	8
Sportvissonderzoek								
Eén hengelsportvereniging	75	81	89	74	78	73	69	60
Meerdere hengelsportverenigingen	23	16	8	25	20	25	28	39
Geen lid	1	1	1	1	1	1	3	1
Weet ik niet	1	1	1	1	1	0	1	1

Sportvissers die bij meerdere hengelsportverenigingen zijn aangesloten, vissen jaarlijks vaker dan sportvissers die maar bij één hengelsportvereniging lid zijn (zie tabel 6.2). Zo vist bijna drie kwart (73%) van de bij meerdere hengelsportverenigingen aangesloten sportvissers 26 keer of vaker per jaar. Bij de sportvissers die lid zijn van één hengelsportvereniging vist bijna de helft (49%) van de respondenten 26 keer of vaker. De sportvissers die in het bezit zijn van een kleine VISpas hebben een aanzienlijk lagere visfrequentie; zo vist meer dan de helft (54%) 10 keer of minder.

Tabel 6.2 Visfrequentie naar lidmaatschappen hengelsportverenigingen (in procenten, n=11.871)

	Totaal	Kleine VISpas (n=235)	Eén hengelsport- vereniging (n=8.869)	Meerdere hengelsport- verenigingen (n=3.002)
1-5	10	36	11	3
6-10	12	18	14	5
11-25	25	27	27	19
26-50	28	12	28	32
51 of vaker	25	6	21	41
Gemiddeld	46	18	42	63

De fanatiekere sportvissers beoefenen minder vaak recreatief vissen (35% t.o.v. 48%) en beoefenen juist vaker wedstrijdvisseren, vliegvisseren en karpervissen (respectievelijk 28-10%, 14-5% en 36-34%; zie tabel 6.3). Daarnaast is te zien dat sportvissers met een kleine VISpas vaker recreatief vissen (64% t.o.v. 45% gemiddeld). Dit gaat voornamelijk ten koste van allround vissen (17% t.o.v. 36% gemiddeld), roofvisseren (18% t.o.v. 43% gemiddeld) en karpervissen (13% t.o.v. 36% gemiddeld). Het aandeel witvissers is daarentegen gelijk met het gemiddelde, namelijk 48 procent.

Tabel 6.3 Type sportvisser naar lidmaatschappen hengelsportverenigingen (in procenten, n=12.169)

	Totaal	Kleine VISpas (n=235)	Eén hengelsport- vereniging (n=9.148)	Meerdere hengelsport- verenigingen (n=3.021)
Recreatief vissen	45	64	48	35
Allround sportvisseren	36	17	35	41
Wedstrijdvisseren	14	4	10	28
Vliegvisseren	7	1	5	14
Witvisseren	48	48	49	47
Roofvisseren	43	18	43	42
Karpervissen	36	13	34	46
Zeevisseren	10	5	9	9

Het aandeel sportvissers dat in de afgelopen twaalf maanden in een commerciële visvijver heeft gevist én lid is van meerdere hengelsportverenigingen ligt tien procent hoger dan sportvissers die lid zijn van één hengelsportvereniging (niet in tabel). Daarnaast ligt het aandeel sportvissers dat het een goed idee vindt om minder ervaren sportvissers op weg te helpen eveneens tien procent hoger (zie tabel 6.4).

Tabel 6.4 Goed idee minder ervaren vissers op weg helpen (in procenten, n=12.169)

	Totaal	Eén hengelsport- vereniging (n=9.148)	Meerdere hengelsport- verenigingen (n=3.021)
Ja	73	72	82
Nee	5	6	4
Dat weet ik niet / geen mening	21	22	15

Naast dat sportvissers die lid zijn van meerdere hengelsportverenigingen het in meerdere mate een goed idee vinden om minder ervaren vissers op weg te helpen, zijn sportvissers met meerdere lidmaatschappen ook vaker bereid dit te doen (85% t.o.v. 73%, zie tabel 6.5)

Tabel 6.5 Bereidheid minder ervaren vissers op weg helpen (in procenten, n=11.547)

	Totaal	Eén hengelsport- vereniging (n=8.634)	Meerdere hengelsport- verenigingen (n=2.913)
Ja	75	73	85
Nee	25	27	15

De betrokkenheid van sportvissers bij één danwel meerdere hengelsportverenigingen vertoont grote verschillen. Van de respondenten die lid zijn bij één hengelsportvereniging, heeft acht procent aangegeven deel te nemen aan sociale activiteiten en geeft eenzelfde percentage aan vrijwilliger te zijn bij de vereniging. Bij de vissers die lid zijn van meerdere verenigingen, ligt dit percentage rond een kwart van de respondenten (zie tabel 6.6). Sportvissers die lid zijn van meerdere hengelsportverenigingen zijn beduidend meer betrokken bij de vereniging (van informatievoorziening tot deelname verenigingsactiviteiten). Het aandeel respondenten dat lid is van één vereniging en niet betrokken is bij de vereniging bedraagt 44 procent (tegenover 26% bij meerdere lidmaatschappen).

Tabel 6.6 Wijze van betrokkenheid bij hengelsportvereniging(en) (in procenten, n=12.169)

	Totaal	Eén hengelsport- vereniging (n=9.148)	Meerdere hengelsport- verenigingen (n=3.021)
Ik lees de informatie van de vereniging	54	52	62
Geen van deze/niet betrokken bij vereniging	40	44	26
Ik neem deel aan visactiviteiten die de vereniging organiseert	19	14	38
Ik bezoek de ALV van de vereniging	17	12	33
Ik neem deel aan sociale activiteiten die de vereniging organiseert	12	8	25
Ik ben vrijwilliger bij de vereniging	11	8	24
Ik ben wel eens in het clubhuis van de vereniging	11	8	23
Anders	5	5	8

Sportvissers met meerdere hengelsportverenigingslidmaatschappen ervaren minder vismogelijkheden (71% t.o.v. 77% met een enkel lidmaatschap; zie tabel 6.7). Mogelijk is dit verschil te verklaren doordat de viswateren van hengelsportverenigingen alleen voor eigen leden toegankelijk zijn en dat sportvissers met meerdere lidmaatschappen eerder op nieuw of ander viswater willen vissen.

Tabel 6.7 Vissen waar men wil met een VISpas (in procenten, n=12.169)

	Totaal	Eén hengelsport- vereniging (n=9.148)	Meerdere hengelsport- verenigingen (n=3.021)
Ja	75	77	71
Nee	21	20	28
Weet ik niet	3	3	1

De verschillen die in bovenstaande tabellen zijn aangegeven, hebben in sterke mate te maken met de frequentie van vissen. Hierin is duidelijk te zien dat de vissers met een dubbel lidmaatschap afwijken van de vissers met een enkel lidmaatschap. Uit de overige tabellen blijken tussen deze typen vissers geen hele grote verschillen.

7. Resultaten: Sportvisserij Nederland en de VISpas

Sportvisserij Nederland is de koepelorganisatie van hengelsportverenigingen en federaties. Sportvisserij Nederland is landelijk verantwoordelijk voor het bevorderen van vismogelijkheden en de belangenbehartiging van sportvissers. In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksresultaten te vinden met betrekking op Sportvisserij Nederland (paragraaf 6.1) en de VISpas (paragraaf 6.2).

7.1 Sportvisserij Nederland

Van alle sportvissers kent 91 procent Sportvisserij Nederland van de VISpas (zie tabel 7.1). Drie kwart kent de koepelorganisatie via VIS TV en Hét VISblad. Bijna de helft (41%) van de sportvissers kent Sportvisserij Nederland van e-mails met informatie verzonden vanuit Sportvisserij Nederland. Slechts 3 procent heeft over Sportvisserij Nederland gehoord/of gelezen maar kent de organisatie verder niet en 1 procent heeft nog nooit eerder van Sportvisserij Nederland gehoord.

Tabel 7.1 Wijze waarop sportvissers Sportvisserij Nederland kennen naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

	Totaal (n=401)	16-20 jaar (n=2.139)	21-35 jaar (n=3.329)	36-50 jaar (n=4.301)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
Ja, van de VISpas	91	93	92	92	90	89
Ja, van VIS TV	76	88	82	81	75	64
Ja, van Hét Visblad	74	81	72	73	74	74
Ja, van hun e-mails met informatie	41	37	39	38	43	43
Ja, van de aandacht voor hen op televisie en in kranten	23	30	24	24	22	22
Van gehoord/over gelezen maar ken hen verder niet	3	3	2	3	3	3
Voor de mail voor dit onderzoek had ik niet eerder over hen gehoord/gelezen	1	1	1	1	1	2

7.2 VISpas

De VISpas biedt sportvissers de mogelijkheid zich aan te sluiten bij een hengelsportvereniging en dient in combinatie met de Visplanner als toestemmingsdocument om te mogen vissen (Sportvisserij Nederland, z.d.).

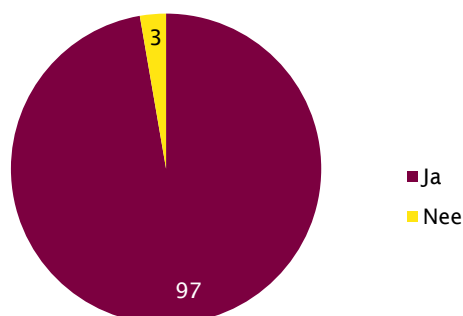
Drie kwart van de vissers kan met de VISpas of Kleine VISpas vissen in de viswateren waar men dit graag wil (zie tabel 7.2). 65-plussers geven aan met hun VISpas of Kleine VISpas het vaakst te kunnen vissen waar ze willen (83%). Dit percentage is het laagst onder de 21-35-jarigen (68%).

Tabel 7.2 Vissen waar men wil met een VISpas of Kleine VISpas naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.544)
Ja	75	75	68	73	77	83
Nee	21	20	28	24	20	14
Weet ik niet	3	5	4	3	3	3

Liefst 97 procent van de vissers die aangeven dat ze niet overal terecht kunnen met hun VISpas, vindt het vervelend dat zij hierin worden beperkt (zie figuur 7.1). Dit betekent dat ongeveer een vijfde van alle sportvissers in Nederland zich op dit moment beperkt voelt in hun vrijheid om te kunnen vissen waar ze willen.

Figuur 7.1 Vindt u het vervelend dat u met uw VISpas of Kleine VISpas niet overal mag vissen? (in procenten, n=2.756)

Drie kwart van de vissers controleert vooraf of op de plek waar zij vissen of dit is toegestaan (zie tabel 7.3). Jonge vissers controleren in mindere mate of ze op een specifieke plek mogen vissen dan de oudere sportvissers (23% onder 16-20-jarigen en 11% onder 65-plussers). Met 19 procent vissen de 65-plussers het vaakst op vaste plekken. Hierbij lijkt een verband aanwezig te zijn tussen verandering van het viswater ten opzichte van vijf jaar geleden en de controle van de visbevoegdheid. Ouderen zijn minder geneigd van viswater te veranderen, waardoor de noodzaak tot controle minder aanwezig is (23% van 16-20-jarigen controleert niet, terwijl 21% van viswater is veranderd tegenover 11% van de 65-plussers die niet controleert, terwijl 14% op ander viswater vist).

Tabel 7.3 Controle visbevoegdheid visplekken naar leeftijd (in procenten, n=12.549)

	Totaal	16-20 jaar (n=401)	21-35 jaar (n=2.139)	36-50 jaar (n=3.329)	51-65 jaar (n=4.301)	65-plus (n=2.379)
Ja	75	64	76	79	77	69
Nee	14	23	19	14	12	11
Niet van toepassing (vis alleen op mijn vaste plekken)	11	13	6	8	11	19

Bijna drie kwart (72%) van de sportvissers wil in al het water kunnen vissen (zie tabel 7.4). Dit betekent dat de viswateren die nu alleen toegankelijk zijn voor leden van bepaalde hengelsportverenigingen, voor iedereen toegankelijk zouden moeten zijn. In de regio's die al veel van het viswater landelijk hebben ingebracht (Groningen-Drenthe en Fryslân) voelen vissers zich minder beperkt in de mogelijkheden. In Limburg, waar veel lokale hengelsportverenigingen in eigen putten investeren, is juist meer begrip voor het feit dat hengelsportverenigingen het water exclusief voor de leden willen houden.

Tabel 7.4 Geacht belang openbaarstelling van viswateren van hengelsportverenigingen naar visregio (in procenten, n=12.162)

	Totaal	Groningen- Drenthe Fryslân Oost MidWest Midden Zuidwest Limburg (n= (n= (n= (n= (n= (n= (n=							
		815)	724)	1.356)	3.237)	1.039)	4.210)	781)	
Ja, ik wil in al het water kunnen vissen	72	68	63	73	74	72	75	64	
Maakt mij niet uit, ik kan in voldoende water vissen	15	23	27	12	16	11	12	12	
Nee, ik begrijp het dat hengelsportverenigingen een deel van hun water voor de eigen leden willen houden	12	10	10	14	10	17	13	24	

Wanneer naar dezelfde vraag in combinatie met de visfrequentie wordt gekeken, is te zien dat de frequentie nauwelijks uitmaakt voor de verdeling over de verschillende antwoordcategorieën (zie tabel 7.5). Dit lijkt te impliceren dat fanatisme weinig verschillen geeft en deze uitkomst dus mogelijk representatief is voor de totale groep vissers in Nederland. Ook op veel van de overige uitkomsten is over het algemeen weinig verschil te zien tussen de hoogfrequente en de laagfrequente sportvissers (zie bijlage 7).

Tabel 7.5 Geacht belang openbaarstelling van viswateren van hengelsportverenigingen naar visfrequentie (in procenten, n=12.162)

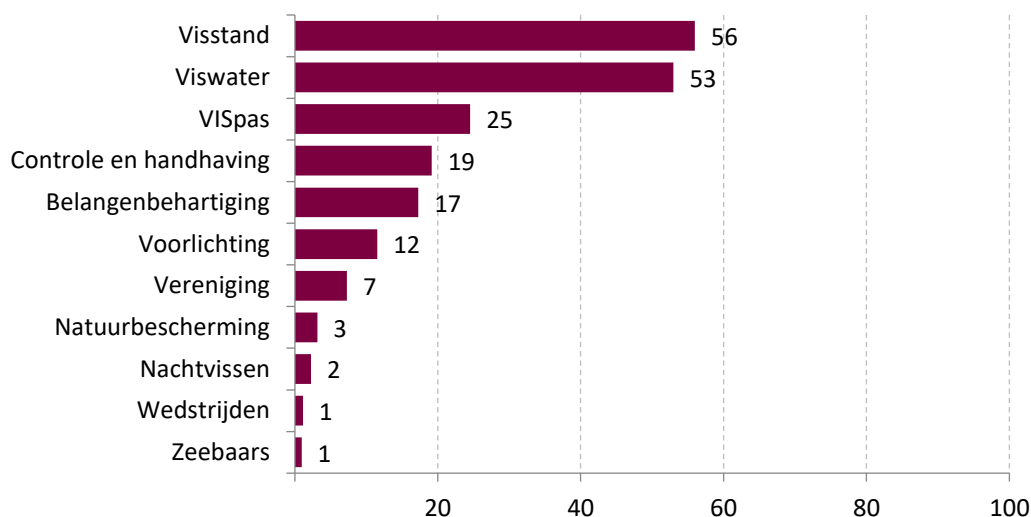
	Totaal	1-5 keer (n=1.115)	6-10 keer (n=1.453)	11-25 keer (n=3.097)	26-50 keer (n=3.481)	51 keer of vaker (n=3.016)
Ja, ik wil in al het water kunnen vissen	72	67	71	73	74	72
Maakt mij niet uit, ik kan in voldoende water vissen	15	22	19	17	14	12
Nee, ik begrijp het dat hengelsportverenigingen een deel van hun water voor de eigen leden willen houden	12	10	11	10	13	16

Verwachtingen

De sportvisser is gevraagd welke verwachtingen er voor Sportvisserij Nederland zijn, als landelijke organisatie van en voor sportvissers. Voor deze analyse zijn uitsluitend de resultaten gebruikt van de sportvissers die de vragenlijst via de uitnodigingsmail ingevuld hebben gebruikt, omdat de opmerkingen van deze groep vissers aan achtergrondkenmerken kunnen worden gekoppeld. Van deze 9.656 sportvissers hebben 6.960 sportvissers één of meerdere bruikbare verwachtingen opgegeven. Een bruikbare verwachting is een opgegeven verwachting die Sportvisserij Nederland heeft kunnen categoriseren.

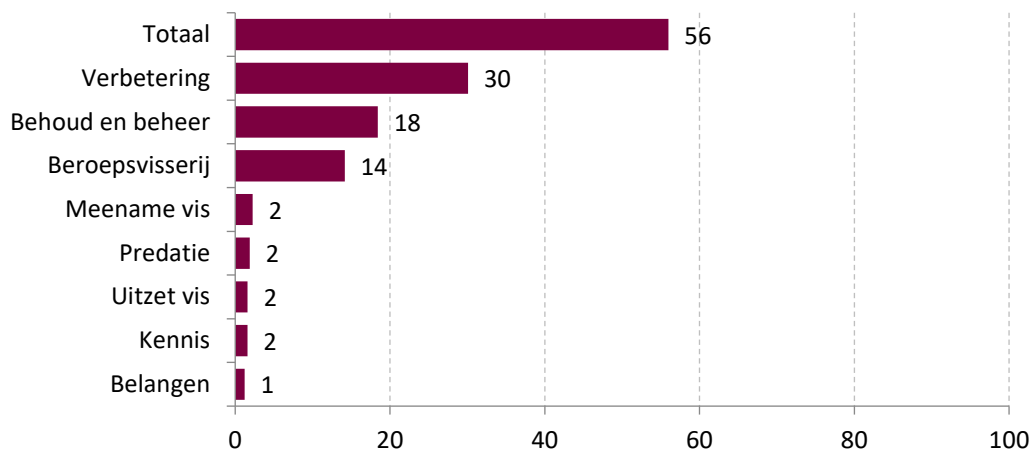
Sportvisserij Nederland heeft verschillende categorieën aangemaakt waaronder de verwachtingen zijn geplaatst. De voornaamste categorieën waar verwachtingen bij zijn, zijn het viswater, de visstand en de VISpas (zie figuur 7.2).

Figuur 7.2 Verwachting sportvissers ten aanzien van Sportvisserij Nederland (in procenten, n=6.960)

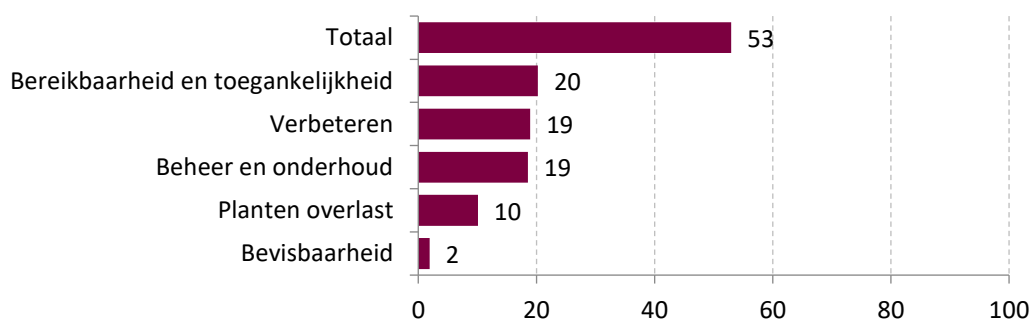
Hoe de verwachtingen van de drie belangrijkste geachte categorieën zijn verdeeld en waar deze uit bestaan, is in onderstaande figuren te vinden. Zo heeft ruim één op de vier (30%) sportvissers aangegeven te verwachten dat Sportvisserij Nederland zorgt voor een verbetering van de visstand (zie figuur 7.3). Daarbij zijn ook nog noemenswaardige verwachtingen omtrent het beheer en onderhoud (18%) en de beroepsvisserij (14%).

Figuur 7.3 Verwachting sportvissers ten aanzien van Sportvisserij Nederland uitgesplitst naar visstand (in procenten, n=6.960)

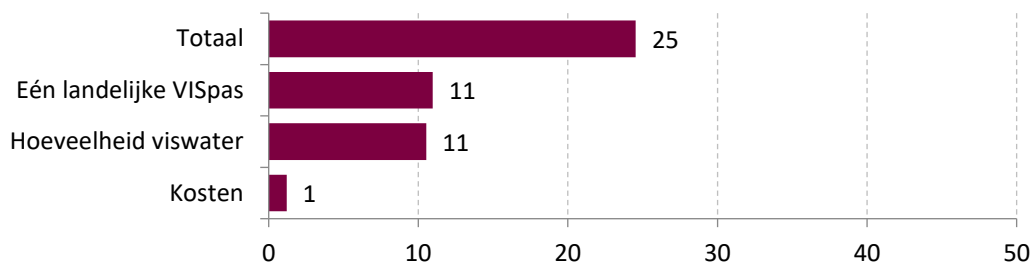
De belangrijkste verwachtingen die over het viswater naar voren komen, zijn de bereikbaarheid en toegankelijkheid (20%), het verbeteren van viswater (19%) en het beheer en onderhoud van het viswater (19%; zie figuur 7.4). De bevisbaarheid scoort hier niet hoog, namelijk maar 2 procent.

Figuur 7.4 Verwachting sportvissers ten aanzien van Sportvisserij Nederland uitgesplitst naar viswater (in procenten, n=6.960)

Het krijgen van één landelijke VISpas wordt door 11 procent als belangrijkste verwachting omtrent de VISpas beschouwd. Eveneens wordt als verwachting de hoeveelheid viswater (11%) aangegeven (zie figuur 7.5). De kosten van de VISpas komen nauwelijks ter sprake als verwachting (2%), wat kan duiden op een juiste prijs voor de aanschaf hiervan.

Figuur 7.5 Verwachting sportvissers ten aanzien van Sportvisserij Nederland uitgesplitst naar VISpas (in procenten, n=6.960)

Sportvisserij Nederland heeft de ambitie om frequenter te peilen wat er leeft onder sportvissers. Daarom is gevraagd of de respondenten in het vervolg willen meewerken aan panelonderzoek. Uit tabel 7.6 blijkt dat de animo hiervoor onder sportvissers behoorlijk groot is. Ruim driekwart van de vissers werkt graag mee, dit percentage loopt op bij een toenemende visfrequentie. Uiteindelijk hebben 8.730 vissers hun e-mailadres achtergelaten.

Tabel 7.6 Bereidheid om mee te werken aan vervolgonderzoek over uiteenlopende sportvisserij-onderwerpen (in procenten, n=12.884)

	Totaal	1-5 keer (n=1.206)	6-10 keer (n=1.513)	11-25 keer (n=3.193)	26-50 keer (n=3.549)	51 keer of vaker (n=3.059)
Ja	77	64	69	76	81	85
Nee	23	36	31	24	19	15

8. Conclusie

Het Mulier Instituut heeft in opdracht van Sportvisserij Nederland onderzoek uitgevoerd naar de wensen en behoeften van sportvissers in Nederland. We hebben in kaart gebracht wie de sportvisser is, hoe hij of zij vist, wat de belangrijkste motieven om te vissen zijn en waar de visser vist. Specifieke aandacht hebben we in dit onderzoek besteed aan tijdelijk gestopte vissers, de sociale aspecten van het vissen en de dienstverlening van Sportvisserij Nederland en de VISpas. Uit het onderzoek komt een beeld naar voren van een homogene groep beoefenaren, die veel met elkaar gemeen hebben. Tegelijkertijd is een veelvoud aan behoeften en voorkeuren naar voren gekomen, waardoor gesteld kan worden dat de constatering van Sportvisserij Nederland (2015) in het beleidsplan *Naar buiten!* klopt. Vissers vormen inderdaad een duidelijke groep in de samenleving, die een echte *community* vormen, maar zij zijn ook divers in hun wensen.

In het onderzoek valt op dat vanwege de onderzoeksmethodiek (zelf reageren op een vragenlijst op internet) een behoorlijke groep respondenten te typeren is als (redelijk) fanatieke sportvisser. Bij het lezen van het onderzoeksrapport moet dit steeds in ogenschouw worden genomen. Toch blijkt dit de resultaten slechts op een aantal punten (voornamelijk daar waar de visfrequentie een belangrijke rol speelt) duidelijk te hebben beïnvloed. Deze specifieke resultaten zijn opgenomen in hoofdstuk 6.

In het onderzoek hebben vooral witvissers, recreatieve vissers, roofvissers en karpervissers deelgenomen. Vliegvisser komen het minst voor, met 84% van de respondenten die deze variant nooit beoefent. Gevraagd naar de redenen om te vissen, antwoordt een ruime meerderheid dat ze het een leuke activiteit vinden die zij voor het plezier uitvoeren. Een opvallend groot deel van de respondenten heeft echter aangegeven dat factoren als rust, natuurschoon en buiten bezig zijn belangrijke aspecten van het vissen zijn. Deze factoren komen in een onderzoek van Prinssen en Kropman (1975) van ruim veertig jaar geleden ook naar voren als belangrijke aspecten om te vissen. In die zin is aan de motieven van vissers dus weinig veranderd. Gezien de grote maatschappelijke ontwikkelingen die zich in die tijd hebben voorgedaan, is dit zeker opvallend te noemen.

Een ontwikkeling die zich in de afgelopen jaren heeft doorgezet, is de opkomst van de commerciële visvijvers. Dat deze tegenwoordig een rol van betekenis spelen, is terug te zien in de uitkomsten van dit onderzoek. Ruim een kwart van de respondenten in dit onderzoek heeft in de afgelopen twaalf maanden een commerciële vijver bezocht, waarbij de forellenvijver veruit het populairst is.

Een belangrijke en opvallende conclusie van dit onderzoek is de geringe behoefte die vissers hebben in de sociale aspecten van het vissen en in de hengelsportvereniging. In algemene zin kan worden gesteld dat de betrokkenheid bij hengelsportverenigingen zeer laag is. Veertig procent van de respondenten heeft aangegeven geen enkele betrokkenheid bij de hengelsportvereniging te hebben. Zelfs van de informatievoorziening vanuit de vereniging (indien aanwezig) maken zij geen gebruik. Van een hengelsportvereniging wordt dan ook vooral verwacht dat zij faciliterend optreedt. Sportvissers vinden dat de vereniging vooral moet zorgen voor een goede visstand van het water in de buurt en voor het beschikbaar stellen van viswater.

Bij de jeugd zou de hengelsportvereniging een belangrijkere rol kunnen hebben. Een derde van de respondenten tussen de 16 en 20 jaar heeft aangegeven behoefte te hebben aan meer visactiviteiten die door de vereniging worden georganiseerd. Sowieso lijken er voor de hengelsportverenigingen kansen te liggen als het gaat om het betrekken van jeugd. Een opvallend hoog percentage van de jongeren geeft

aan behoefte te hebben aan meer contact met vissers, hetzij via de vereniging, hetzij op een andere manier.

Een andere belangrijke conclusie uit het onderzoek is het feit dat 72 procent van de vissers heeft aangegeven niet beperkt te willen worden in het viswater dat met de VISpas voor hen toegankelijk is. Ruim een vijfde van respondenten (21%) ervaart zelfs beperkingen door de mogelijkheden die de VISpas hen biedt. Mogelijk vertekent het relatief hoge aantal dubbele lidmaatschappen van de respondenten in dit onderzoek de uitkomsten nog iets: een aantal respondenten heeft dit dubbele lidmaatschap waarschijnlijk afgesloten om te voorkomen dat zij hier last van hebben.

8.1 Aanbevelingen

De potentie van de jeugd in de vissport is volop aanwezig. Bijna 10 procent van de leden van Sportvisserij Nederland is onder de 24 jaar. In dit onderzoek geeft de jeugd aan graag meer visactiviteiten te willen meemaken. Het zou dan ook goed zijn als hengelsportverenigingen beter geëquipeerd worden om hiermee aan de slag te gaan. Door jeugd meer bij de verenigingen te betrekken, ontstaan meer onderlinge contacten en ontstaat mogelijk jong kader dat zich bezig wil houden met de vissport. Hierbij moet worden aangetekend dat voor de vereniging verder nauwelijks een rol is weggelegd als het om de vissport gaat. Voor de overige leeftijdscategorieën heeft de hengelsportvereniging slechts een faciliterende rol.

Het organiseren van cursussen voor beginnende vissers is een andere manier om mensen meer bij de sport te betrekken. Sowieso zou aandacht voor vistechnieken de sport goed doen. De helft van de vissers geeft aan graag eens hulp te krijgen bij het vissen. Maar liefst drie kwart van de vissers is ook bereid andere vissers te helpen. Het zou goed zijn om hier een systeem voor op te zetten. Dit zou een online systeem kunnen zijn, of dit kan via de hengelsportzaak worden georganiseerd. Het organiseren van een hulpsysteem via de verenigingen lijkt een minder vanzelfsprekende keuze, gezien de beperkte verwachtingen die vissers van de hengelsportvereniging hebben.

De hengelsportverenigingen zouden er goed aan doen om de uitruil van het viswater te heroverwegen. Veel vissers hebben behoefte aan een VISpas die hen toegang geeft tot alle wateren. In de open opmerkingen in dit onderzoek is door de respondenten ook aan dit onderwerp veel aandacht geschonken.

Gezien de populariteit van de commerciële visvijvers, zou Sportvisserij Nederland kunnen overwegen om hier zelf meer in te gaan betekenen. Gezocht zou kunnen worden naar samenwerking met sterke hengelsportverenigingen of federaties op dit vlak.

Een grote groep mensen heeft aangegeven frequenter te willen deelnemen aan onderzoeken over sportvissen. Het is aan te bevelen om uit deze groep vissers een representatief panel te selecteren dat in de toekomst op diverse onderwerpen kan worden bevroegd. Door gebruik te maken van een vaststaand panel kan relatief snel en eenvoudig de mening van sportvissers in Nederland worden gepeild. Omdat vanuit het huidige onderzoek specifiek op representativiteit kan worden geselecteerd, zijn resultaten snel bruikbaar en kunnen deze resultaten snel worden gebruikt in het beleid van verenigingen, federaties en Sportvisserij Nederland. Daarnaast zou specifiek onderzoek kunnen worden ingezet op jongere sportvissers. Zij kijken in hun sociale behoeften (richting andere vissers en richting hengelsportverenigingen) af van andere vissers. Het is dus van belang om hun behoeften op dit vlak

beter te begrijpen. Wanneer meer duidelijkheid is over de beleving van kinderen en jongeren rondom het sportvissen, kan Sportvisserij Nederland hier beter op inspelen. Dit is van belang om kinderen en jongeren aan het sportvissen te binden.

Literatuur

Boer, L., Junte, S. & Grimmius, T.K. (2010). *Vis netjes? Evaluatie gedragscode Sportvisserij*. Zoetermeer: Research voor Beleid.

Boutkan, A. (2004). *Sportvisakte 2004; Visparticipatie onder mannen van 15 jaar en ouder stijgt wederom tot circa één miljoen*. Amsterdam: NIPO.

Hammen T. van der & De Graaf, M. (2013). *Recreational fishery in the Netherlands: demographics and catch estimates in marine and fresh water*. Wageningen: IMARES Wageningen UR.

Hammen T. van der (2016). Niet gepubliceerde resultaten verkregen via Wageningen Marine Research. Persoonlijke communicatie Remko Verspui (Sportvisserij Nederland) en Tessa van der Hammen.

Prinssen, J.C.C. & Kropman, J.A. (1975). *De Nederlandse sportvisser. Een onderzoek naar kenmerken, gedrag en wensen van de sportvissers*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociologie.

Sportvisserij Nederland (2015). *Naar buiten! Beleidsplan Sportvisserij Nederland 2016-2020*. Bilthoven: Sportvisserij Nederland.

Sportvisserij Nederland (z.d.). *Waar mag ik vissen met mijn VISpas?* Geraadpleegd op 20 januari 2017 van <http://www.sportvisserijnederland.nl/vispas/lijsten-van-wateren/waar-mag-ik-vissen.html/>.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl